

PARASRAKAS MUSEO

-hankkeen loppujulkaisu
2023-2024

Autere, Karoliina
Hannus, Heli
Hirvonen, Anna-Riikka
Jalagin, Seija
Jurva, Venla
Kauhanen, Iida
Latvamäki, Johanna
Litewka-Anttolainen, Anna
Lukkari, Maisa
Lykova, Arina
Mutanen, Jenna
Mölläri, Jonna-Maria
Paaskoski, Leena
Sippola, Veera
Ylisaari, Sami

Toim: Autere, Karoliina; Lohvansuu, Inka; Niemelä, Juho

Graafinen suunnittelu ja taitto: Hanna Hyvönen, Monetra Oulu Oy, Graafiset palvelut, 2025

PARASRAKAS MUSEO

Sisällys

Alkusanat	4
1. Kaikkien museo	6
2. Kohti uutta – ParasRakas museo	9
2.1. Muutos alkaa sisältä ja säteilee ulos	9
Museums of Impact	11
MOI antoi kokoelmatiimille tärkeitä oivalluksia kokoelmapolitiikan kehittämiseen	12
TAKO Moninaisuus työryhmä tukemassa kokoelmapoliittisen ohjelman päivitystä.....	12
Vinkkejä sisäiseen työhön.....	13
2.2. Kulttuuri-ilmastonmuutoksen äärellä osallisuutta mahdollistaen	14
Yhteiskehittämisen verstaat	14
Kohti toivottuja tulevaisuuksia – Tulevaisuus- ja osallisuusverstaat.....	15
Miltä näyttää oululaisten oma ParasRakas museo	18
Tulevaisuusperintöverstaat	20
Museolab	24
2.3. Museoiden aineeton käänne	26
Pohjois-Pohjanmaan elävän kulttuuriperinnön esille tuominen.....	26
2.4. Hankeyhteistyö	27
Saamelaiseseineistön palautus	27
Yhteistyökumppaneiden äänet	28
Mobile Futures.....	29
Art Being Family club	30
Vinkkejä jalkautuvan museon sidosryhmätyöhön	31

3. Tulevaisuus: Toimintakonseptin jalkauttaminen	32
3.1. Ydinnäyttely	32
3.2. ParasRakas museo -hankkeessa kehitetty toimintakonseptin jalkautus	33
Toimintakonsepti	33
Näyttelykonsepti	33
Jalkautuva museo	33
Mistä nää tuut?	35
3.3. Lopuksi	36
Esitelmät.....	37
Lähteet	42

Alkusanat

ParasRakas museo -hanke edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, luoden dynaamisen ja moniäänisen museon, joka on kaikkien oululaisten oma. Hankeen tavoitteena on kehittää Pohjois-Pohjanmaan museosta entistä dynaamisempi ja osallisuutta mahdollistava museo, joka toimii alueemme tarinoiden ja historian kotina.

Museon uusi toimintakonsepti rakentuu osallisuuden kulttuurin varaan, jossa yksilöt ja yhteisöt kokevat kiinnittymisen tunnetta museon toimintaan ja sisältöihin. Tavoitteena on tarjota yhteisölle merkityksellinen paikka, jossa erilaiset ihmiset, kulttuurit ja teemat voivat kohdata turvalisessa ja myönteisessä ilmapiirissä.

Oulun kulttuuristrategia 2030 korostaa kulttuuri-ilmastonmuutosta, jossa kulttuuri on yksi kaupungin tulevaisuuden keskeisiä kehittämisen voimavaroja. Strategiassa painotetaan kulttuurin laajaa ymmärrystä, joka kattaa sivistyksen ja taiteen, luovat alat sekä arjen yhteisöllisen kulttuurin. ParasRakas museo -hanke tukee tätä visiota tarjoamalla oululaisille paikan, jossa he voivat kokea ja osallistua kulttuuriin monipuolisesti ja saavutettavasti.

Matka kohti toivottua tulevaisuutta vaatii rohkeutta ja päättäväisyyttä. Pohjois-Pohjanmaan museo haluaa olla dynaaminen ja osallisuutta mahdollistava, tarjoten yhteisölleen polkuja menneeseen, nykyhetkeen ja tulevaan.

Sami Ylisaari,
Oulun kulttuurijohtaja

Museo on prosessi

Museot ovat aina vaikuttaneet yhteiskunnissa. Silti ne eivät aina ole linjanneet selkeästi, mihin ne haluavat vaikuttaa tai millaisia vaikutuksia niiden tulisi saada aikaan. 2020-luvun museoilta odotetaan yhä enemmän näkyvyyttä, aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Museoille asetetaan tavoitteita: niiden halutaan olla edistämässä kestävyyttä, monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta maailmassa, jota määrittävät enenevässä määrin luonnon kantokyvyn mureneminen sekä haasteet, jotka liittyvät esimerkiksi demokratiaan, talouteen, digivaltaan ja hyvinvointiin.¹

Pohjois-Pohjanmaan museo on viime vuodet läpikäynyt pitkää ja monitahoista uudistumisprosessia. Työn alla ovat uudet museorakennus ja ydinnäyttely. Museoiden suurin muutos lähtee kuitenkin oman olemassaolon tarkoituksen, tavoitteiden, toiminnan ja yhteiskunnallisten vaikutusten uudelleen etsimisestä, ymmärtämisestä ja linjaamisesta. Tässä työssä Pohjois-Pohjanmaan museo on tukeutunut *dynaamisen museon* konseptiin,² joka perustana on ajatus, ettei museo pohjimmiltaan ole paikka, rakennus, näyttely tai edes kokoelma. Museo on löytämisen ja oppimisen prosessi,³ jossa se hyödyntää lukuisia kykyjään, vahvuuksiaan ja työkalujaan. Museo voi olla läsnä missä tahansa, milloin tahansa. Siten se voi tavoitella yhteiskunnassa ja yhteisöissä esimerkiksi muutoksen ymmärrystä, tulevaisuustaitojen kartuttamista ja ekososiaalista sivistystä.

Ekososiaalinen sivistys tarkoittaa luonnon ja toisten ihmisten kannalta tärkeitä taitoja, kuten ihmisen kykyä ajatella kulutustottumustensa ja valintojensa seurauksia.⁴ Ekososiaalinen sivistys koskettaa meitä kaikkia ja sitä tukevan muutoksen voimme tehdä vain yhdessä. Koska kyse on kulttuurisesta muutoksesta, museot kulttuurin tallentajina, tutkijoina ja asiantuntijoina ovat sen ytimessä. Museoilla on kyky tarkastella pitkiä aikaulottuvuuksia, kehityskaaria ja laajoja konteksteja. Ne voivat ymmärtää ihmisten arkea ja haasteita eri aikoina, eri paikoissa ja eri yhteyksissä. Yhdessä käyttäjiensä kanssa museot voivat avata uusia näkymiä, luoda ideoita, valaa toivoa - ja ennen kaikkea herättää muutokseen ja toimintaan.

Tässä julkaisussa Pohjois-Pohjanmaan museo antaa tulevaisuuslupauksen: *”...olemme sitoutuneet yhteisön osallisuuden mahdollistamiseen ja työnteon tapojen päivittämiseen kohti dynaamisempaa museota sekä osallistumaan julkiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.”* Tämä on hieno lupaus. Paras museo on nimittäin yhteisölle aina rakas.

Leena Paaskoski,
Museologian työelämäprofessori, Jyväskylän yliopisto

1 Sitra, Megatrendit 2023–2024

2 (Paaskoski et al. 2022)

3 Leena Hannulan esitelmä Museologian iltapäiväkahveilla (JYU) 30.1.2025, viittaus Roberta Altman

4 (Miettinen, Timo 2020)

1. Kaikkien museo

Paska kaupunni ⁵

Syksy 2022 merkitsi Pohjois-Pohjanmaan museolle ratkaisevaa murroskohtaa. Käynnissä oli suuria niin sisäisiä kuin ulkoisia muutoksia. Pohjois-Pohjanmaan museo on osa Oulun museo- ja tiedekeskusta, ja juuri tuolloin käynnistimme strategia- ja brändityön, jonka tavoitteena on luoda pohja museon tulevaisuudelle. Käynnissä oli myös tilahanke, jonka myötä museo siirtyy uuteen yhteiseen rakennukseen Tiedekeskus Tietomaan kanssa vuonna 2026. Kyseisenä vuonna Oulu juhlii myös Euroopan kulttuuripääkaupunkivuottaan teemalla kulttuuri-ilmastonmuutos. Olimme uuden äärellä ilman selkeää kuvaa siitä, mitä toivottuun tulevaisuuteen pääseminen vaatii.

Kuva: Estormiz, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paska_Kaupunni_Oulu_20141123.jpg

⁵ Paska kaupunni on ehkä Suomen tunnetuin graffiti. Paska kaupunni graffiti ilmestyi seinään (Uusikatu 24) 1980-luvulla ja se on syntynyt todennäköisesti Kauko Röyhkän Paska kaupunki (1986) -laulun innoittamana. Graffiti on poistettu lukuisia kertoja, mutta se on aina ilmestynyt jossain muodossa uudelleen samalle paikalle.

Oulussa on ehkä Suomen tunnetuin graffiti. Tämä graffiti on meille oululaisille kovin rakas osa yhteistä kaupunkitilaa – sen luona käydään ottamassa kuvia ja samalla kiinnitytään osaksi tätä hyvin oululaista ilmiötä. Graffitin muuttumista seurataan, ja muutokseen myös osallistutaan. Me museona haluamme olla samanlainen elävä osa kaupunkikulttuuria, jonka ihmiset kokevat niin merkitykselliseksi ja omaksi, että haluavat osallistua ja muokata museota yhdessä kanssamme.

Kuva: Risto Degerman / Yle

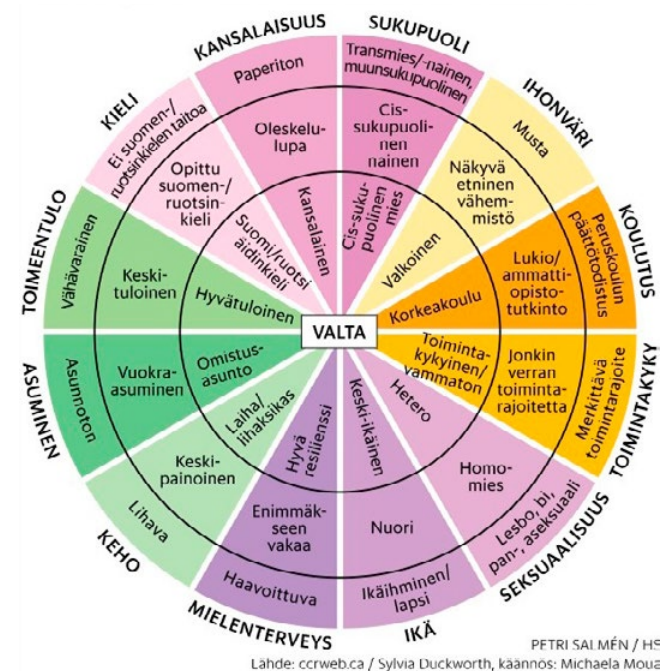
Lähdimme luomaan museon uutta toimintakonseptia. Tavoitteeksemme kirkastui kehittyä entistä dynaamisemmaksi ja osallisuutta mahdollistavaksi museoksi, joka toimii alueemme tarinoiden ja historian kotina. Haluamme, että museomme on oululaisille ”Meidän museo”, eli paikka, jossa jokainen tuntee itsensä näkyväksi ja kuuluvaksi. Näistä lähtökohdista rakennettiin ParasRakas museo -hanke, joka sai Museoviraston innovatiivista hankerahoitusta yhteensä 36 000 euroa vuosille 2023–2024.

Osallisuuden kulttuuri on se perusta, jonka varaan rakennamme museomme tulevaisuutta. Osallisuudella tarkoitamme kiinnittymisen tunnetta.⁶ Museon tulee mahdollistaa toimintaa, jossa yksilöt ja yhteisöt kokevat osallisuutta museon toimintaan ja sisältöihin. Tarkoituksenamme on tarjota yhteisölle merkityksellinen paikka, jossa erilaiset ihmiset, kulttuurit ja teemat voivat kohdata turvallisessa ja myönteisessä ilmapiiressä. Haluamme olla osa turvallista kaupunkitilaa, jossa eroja kunnioitetaan ja arvostetaan kaikessa museon toiminnassa.

Museon kokoelmien ja toimintojen avaaminen yleisölle on keskeinen osa tätä visiota. Kehitämme näyttely- ja tapahtumatoimintaa erilaisille ja eritasoisille osallistujille tarjottavien kanavien kautta. Uskomme, että kun ihmiset voivat osallistua heille sopivalla tavalla, he kokevat museon entistä syvemmin omakseen. Museon käyttäjien ja ei-käyttäjien ymmärtäminen sekä osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen ovat avainasemassa museon yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamisessa.

Museopolitiinen ohjelma linjaa museoita mahdollistamaan osallisuutta kulttuuriperintöön ja sen määrittelyyn.

Kulttuuriperintö kuuluu kaikille, ja sen tulee olla yhdenvertaisesti saavutettavissa. Museoilla on vahva rooli moniäänisen ja kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan tukemisessa ja kehittämisessä.⁷

Kuva: Kun olemme tarkastelleet museon kokoelmia, toimintaa ja näyttelyitä olemme lähteneet avaamaan museon käyttämän vallan eri tasoja. Museo käyttää paljon valtaa kulttuuriperinnön arvottamisessa sekä välillisesti että suoraan. Se mitä näkökulmia ja ääniä käytämme näyttelyissämme, luo tietynlaista tarinaa. Kenen ääniä mahdollistamme ja kenen emme? Kenen näkökulmasta kartutamme ja arvotamme kokoelmiamme? Intersektionaalisuuden teoria on antanut tähän työhön konkreettisia työkaluja tarkastella toimintamme kestävyttä.

⁶ ”Osallisuudessa on yksinkertaista kyse kiinnittymisestä johonkin: yhteisöihin, ympäristöön ja yhteiskuntaan, yhteenkuuluvuuden tunteen syntymisestä, turvallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta.” (Osallisuuden jäljillä. (toim. Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne). 2014, 49.)

⁷ (Mattila, Mirva (toim.) 2018.)

Kuva: Dynaamisen museon toimintaidea museologian työelämäprofessori, FT Leena Paaskoski & Lusto. Kuvan muokkaus: PPM

Dynaaminen museo⁸ on aktiivinen toimija yhteisössä, joka tarjoaa vuoropuhelulle tilaa ja syvyyttä. Museon tehtävä on tuoda menneisyyden ja nykyhetken välisiä yhteyksiä esiin, ja auttaa yhteisöjä rakentamaan tulevaisuutta kulttuurisesti kestäväällä tavalla.⁹ Museopoliittinen ohjelma korostaa osallistavan toiminnan merkitystä, ja meidän tavoitteemme on olla avoin ja demokraattinen toimija, joka antaa ihmisille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa.

⁸ Dynaamisen museon kulmakiviä ovat kulttuuriperinnön uudet näkökulmat, yksilö- ja yhteisölähtöisyys, elävä perintö sekä tulevaisuusperintö. Nämä luovat olennaiset edellytykset ihmisten tulevaisuusajattelulle museoympäristössä. Dynaaminen museo kiinnittyy aktiivisesti nykyhetkeen, suuntaa katseensa tulevaisuuteen ja pitää tiivistä mielessään menneisyyden. (Paaskoski et al. 2022)

⁹ "Osallisuus omaan kulttuuriin on tärkeää. Sen kannalta kulttuurisen kestävyys voi määrittää toisaalta ihmisten oikeuksina osallistua omaksi kokemaansa kulttuuriin ja sen ylläpitämiseen – kulttuuri kehiksenä – tai toisaalta oikeuksina osallistua omaksi kokemansa kulttuurin muutosten määrittämiseen – kulttuuri virtana – yhdessä toisten ihmisten kanssa." (Siivonen 2022, 447.)

ParasRakas museo -hankkeessa lähdimme yhteiskehittämisverstaissa hahmottelemaan toivottuja tulevaisuuksia. Tämän jälkeen lähdimme tietoisesti kulkemaan kohti niitä. Tulevaisuusperintöverstaissa kehitimme tässä hetkessä tehtyjä merkityksellisiä tekoja, joilla kulttuuria ja yhteiskuntaa muutetaan kestävämmäksi. Verstaissa ihmiset yhdessä kehittävät jonkin arjen tavanomaisen toiminnan pohjalta taidon, joka tukee kestävämmän maailman rakentamista. Tulevaisuusperintö¹⁰ on uudenlaista, elävään perintöön pohjautuvaa kulttuuriperintöä, joka auttaa ihmisiä uudistamaan kulttuuria ja yhteiskuntaa luonnon kantokyvyn rajoissa. Ne ovat aktiivisia tekoja, muutoksia, valintoja ja unohtamista. Se on asioiden uudelleen merkityksellistämistä ja näkökulman muuttamista.

Matka kohti toivottua tulevaisuutta vaatii rohkeutta ja päättäväisyyttä. Pohjois-Pohjanmaan museo haluaa olla dynaaminen ja osallisuutta mahdollistava, tarjoten yhteisölleen polkuja menneeseen, nykyhetkeen ja tulevaan. Yhdessä luomme museosta paikan, joka on ParasRakas.

¹⁰ (Siivonen 2020; Paaskoski et al. 2022.)

2. Kohti uutta – ParasRakas museo

2.1. Muutos alkaa sisältä ja säteilee ulos

Matkamme kohti dynaamista museota käynnistyi loppusyksystä 2022, kun aloitimme ParasRakas museo -hankkeen suunnittelun. Aloitimme tutustumalla muihin museoihin, joissa oli toteutettu osallistavia prosesseja. Tunnistimme nopeasti tarpeen vahvistaa omaa osaamistamme sekä resurssejamme.

Hankkeen toimenpiteet jakautuivat **sisäiseen muutosprosessiin** ja **ulos-päin suuntautuvaan, osallisuutta mahdollistavaan yhteiskehittämiseen**. Hankkeen sisäinen prosessi piti sisällään koulutusta ja rohkeaa kokeilukulttuuria testata uusia tapoja lisätä moniäänisyyttä ja osallisuutta museossa. Yksi tärkeä uusi sisäinen toimintamuoto oli Pohjois-Pohjanmaan museon kuukausittaiset aamukahvit. Museo toimii useassa eri tiimissä, useassa eri rakennuksessa. Aamukahvit tarjosivat kaivatun tilan, jossa henkilöstö saattoi kohdata ja käydä tiimirajat ylittäviä keskusteluja. Aamukahvien myötä pystyimme kartoittamaan museon supervoimia¹¹ eli erityisiä vahvuuksia, joita halusimme vahvistaa entisestään. Pohdimme yhdessä kulttuuriperinnön eri ulottuvuuksia museon eri toimialueiden ja positiodien kautta. Saimme laajennettua ajatuksiamme siitä, mihin ajankohtaisiin haasteisiin meidän kulttuuriperintötyömme vastaa. Keskustelimme museon määritelmistä ja tehtävistä sekä pyrimme aktiivisesti kääntämään katsetta museon käyttäjiin, hetkeksi pois museon omista sisäisistä kipupisteistä. Kysyimme itseltämme prosessin eri vaiheissa, miksi juuri tämä museo on olemassa. Kuinka relevanttia toimintamme on tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa ja nyky-yhteiskunnan tarpeiden näkökulmasta? Mikä on museomme päätehtävä?

Tämä pohdinta ja katseen kääntäminen pois museon sisältä oli erittäin tarpeellinen tilanteessa, jossa museo oli osittain menettänyt tulevaisuushorisonttinsa ja jumiutunut sisäisten ongelmien äärelle. Tämä avoin dialogi ja katseen kääntäminen museon tarkoitukseen ja käyttäjiin toi uusia näkökulmia ja mahdollisti myös sisäisten kipupisteiden käsittelyn dialogissa, mikä auttoi meitä rakentamaan yhtenäisempää ja voimakkaampaa tahtotilaa yhteisen tulevaisuuden luomiseksi.

Kaksi museon työntekijää osallistui alkuvuodesta 2023 Museoliiton järjestämään Dynaamisen museon koulutukseen, mikä auttoi syventämään osaamista osallistavien prosessien toteuttamisessa. Kouluttajina toimivat museologian työelämäprofessori Leena Paaskoski ja kulttuuriperinnön erikoistutkija Pauliina Latvala-Harvilahti. Koulutus alkoi kulttuuriperinnön määrittämisellä, mikä ohjasi meidät ottamaan aktiivisesti fokuksen elävän perinnön ja sitä kautta kulttuuriperinnön merkityksen voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle. Elävän perinnön parissa työskentely tuo yksilöt ja yhteisöt, museon käyttäjät aktiiviseen rooliin toimimaan yhteistyössä museoammattilaisten kanssa. Osallisuutta mahdollistavat museot eivät voi enää olla vain tarkkailijoita ja dokumentoijia, vaan niiden tulee osallistua kulttuurisen kestävyysmurroksen tekemiseen tulevaisuusajattelun ja elävän perinnön keinoin.

Tulevaisuusajattelu ja tulevaisuudentutkimuksen menetelmät tukevat yhteiskunnallisesti vaikuttavan museon toimintaa. Ajan kolmiulotteisuuden hahmottaminen tarkoittaa, että tunnistamme historian menneisyysperspektiivin sekä tulevaisuushorisontin eli syy- ja seuraussuhteen.

11 (Paaskoski et al. 2022)

Museoiden avulla on mahdollista tarkastella ja ymmärtää ihmiskuntaa. Museon toiminta antaa työkaluja ymmärtää kulttuuria ja muutosta eri aikoina. Kun ymmärrämme, ettei historia vain tapahdu, vaan ihmiset aktiivisesti tekevät sen, voimme vaikuttaa myös tulevaisuuteen. Koulutuksessa työstimme Pohjois-Pohjanmaan museon polkua yhteiskunnallisesti vaikuttavammaksi museoksi. Tunnistimme erilaisia YK:n agenda 2030 teemojen kestävyiden osa-alueita ja kuinka museo voi käyttää omia vahvuuksia ja kykyjään toimia yhteiskunnassa niiden tukemisessa. Minkälaista tulevaisuutta museomme voi olla tavoittelemassa, tekemässä ja vahvistamassa? Ilmastostudio järjestettiin 30. marraskuuta 2023 Oulun taidemuseolla osana Turun museokeskuksen Ilmastolupaushanketta. Tapahtuma oli hankkeen päätösseminaari, joka toi yhteen museoalan ammattilaisia ja yhteistyökumppaneita pohtimaan museoiden roolia ilmastotyössä. Työpajassa osallistujat pohtivat, kuinka museoiden kokoelmapolitiikalla voidaan edistää ekologista kestävyttä. Keskusteluissa nousi esiin erityisesti tarve kehittää uusia toimintatapoja, jotka tukevat aineellisen kulttuuriperinnön säilymistä ilmastotavoitteet huomioiden. Iltapäivän työpajassa pureuduttiin siihen, miten museot voivat käytännössä toteuttaa ilmastovaikuttamista ja millaisia velvollisuuksia niillä on ympäristökriisin ratkaisemisessa.

Vuosi 2023 päättyi TAIKEN moninaisuusagentit pitämään dialogityöpa-
jan Oulun museo- ja tiedekeskukselle. Työpajassa keskustelimme muun muassa dialogitaitojen merkityksestä, turvallisemman tilan periaatteista ja kestävydestä museotyössä, hyödyntäen TAIKEN dialogikortteja.

Maaliskuussa 2023 keräsimme henkilökunnalta ajatuksia museon uudesta toimintakonseptista kyselyn avulla, ja toukokuussa 2024 toteutimme seurantakyselyn arvioidaksemme edistymistä. Museon uuden

toimintakonseptin kirkastamisessa selkeää suuntaa antoivat Museopoliittinen ohjelma, Kulttuuriperintöstrategia, ICOM:n museomääritelmä, Oulun kulttuuristrategia sekä Oulun museo- ja tiedekeskuksen strategia.

Kuva: Museologian työelämäprofessori Leena Paaskoski piti maaliskuussa Oulussa luennon dynaamisesta museosta ja fasilitoi työpajan, jossa museolaiset pääsivät pohtimaan museon supervoimia ja yhteiskunnan tarpeita ja viheliäisiä ongelmia. Tunnistimme omaa asiantuntemustamme ja erityisosaamistamme sekä työkaluja toimia kestävämmän yhteiskunnan edistämiseksi. Nimesimme museon käyttäjiä sekä sidosryhmiä. Museon toimintaympäristöä sanoitettiin niin alueellisesti kuin temaattisesti. Työpaja kasvatti museolaisten ymmärrystä Pohjois-Pohjanmaan museon nykytilasta ja toivotuista tulevaisuuksista.

Museums of Impact

ParasRakas museo -hankkeen loppuvaiheessa keväällä 2024 työryhmä toteutti MOI-itsearviointin. MOI eli Museums of Impact -itsearviointimalli on eurooppalaisen museoverkosto NEMOn Museoviraston johtamassa hankkeessa toteuttama vuosina 2019–2022. MOI-malli koostuu kahdeksasta moduulista, jotka on jaettu mahdollistaja- ja vaikuttavuusmoduuleihin. Moduulit sisältävät yhteensä 151 vaikuttavuusväittämää, joita arvioidaan museon omasta näkökulmasta. Mahdollistajamoduulit auttavat tarkastelemaan sisäisiä, organisaatiota tukevia ja sen vaikuttavuuden lisäämistä mahdollistavia asioita.

Vaikuttavuusmoduulit puolestaan auttavat arvioimaan vaikuttavuuden kannalta tärkeiksi tunnistettuja toiminnan osa-alueita.¹²

Itsearviointin ajoittaminen hankkeen loppuvaiheeseen koettiin erittäin hyvänä. Hankkeen alussa dynaamisen museon koulutuksen yhteydessä olimme tehneet osittaista itsearviointia vanhalla museoiden itsearviointimallilla. Kaikkien moduulien käsittelyssä todettiin, että asioissa on edetty hankkeen aikana. Itsearviointityöryhmässä oli edustajia yleistyöstä, näyttelyistä, kokoelmista, alueellisesta vastuumuseotyöstä sekä johdosta. Itsearviointi tulee toimimaan pohjana museon pitkän tähtäimen suunnitelman työstössä.

Keskeiset huomiot MOI itsearvioinnissa:

Moniäänisyyden lisääminen

- **Vaikuttavuustavoitteiden aukikirjoitus:** Selkeiden tavoitteiden asettaminen auttaa museoita keskittymään kestävyiden ja moniäänisyyden edistämiseen.

Kokoelmapoliittisen ohjelman päivitys

- **Resurssi osallistavalle museotyölle**
- **Päivitetty kokoelmapoliittikka** tukee osallistavaa museotyötä, joka huomioi eri yhteisöjen ja ryhmien näkökulmat.

Viestintä

- **Sisäisen viestinnän ja keskustelukulttuurin merkitys:** Hyvä sisäinen viestintä ja avoin keskustelukulttuuri ovat tärkeitä, jotta kaikki työntekijät voivat osallistua vaikuttavuuden kehittämiseen.
- **Hiljaisen tiedon tallennus:** Tiedon jakaminen ja tallentaminen varmistaa, että arvokas tieto ei katoa ja että se on kaikkien saatavilla.

Organisaatio mahdollistajana

- **Ydinprosessit avoimiksi ja näkyviksi:** Kun ydinprosessit ovat avoimia ja näkyviä, se lisää organisaation läpinäkyvyyttä ja luottamusta.
- **Kokonaiskuvan avaaminen selkeästi vuosikelloksi:** Selkeä vuosikello auttaa suunnittelemaan ja seuraamaan toimintoja systemaattisesti.
- **Tieto lisää osallisuutta ja osallisuus sitoutumista:** Kun tieto on kaikkien saatavilla, se lisää osallisuutta ja sitoutumista.

¹² <https://www.museovirasto.fi/fi/museoalan-kehittaminen/tyokalut-ja-verkostot/museoiden-arviointi-ja-vertaiskehittaminen/moi-itsearviointimalli>

- **Tiimirajat ylittävä työote:** Yhteistyö tiimirajojen yli edistää innovatiivisuutta ja tehokkuutta.
- **Suunnitelmallisempi ja avoimempi tapa tehdä työtä:** Suunnitelmallisuus ja avoimuus parantavat työskentelytapojen läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta.

MOI antoi kokoelmatiimille tärkeitä oivalluksia kokoelmapoliittikan kehittämiseen

Kokoelmatiimillä oli lisäksi mahdollisuus käydä kaikki MOI-moduulit läpi etukäteen, jotta työryhmän käsittelyssä voitaisiin välittää kaikkien yhteinen näkemys. Tämä valmistautuminen osoittautui äärimmäisen hyödylliseksi, sillä käsiteltävät asiat olivat monimutkaisia ja haasteellisia. Yhteiset keskustelut auttoivat tiimiä löytämään hedelmällisiä näkökulmia ja ratkaisuja kysymyksiin, jotka aluksi vaikuttivat olevan kaukana kokoelmatyöstä. Kokoelmatiimi kokoontui säännöllisesti käymään läpi jokaisen moduulin kysymykset ja muotoilemaan niihin yhteisiä vastauksia, mikä helpotti asioiden käsittelyä varsinaisissa MOI-tapaamisissa.

MOI-prosessin aikana käydyt keskustelut olivat tarpeellisia, sillä monet arvioitavat asiat eivät olleet aiemmin olleet esillä museon työssä. Toisaalta tiimi havaitsi, että moni vanha työtapo vastasi juuri niitä tavoitteita, joita MOI haettiin.

MOI-prosessi oli haastava, mutta se antoi runsaasti eväitä museotyön tulevan suunnan pohdintaan ja kokoelmapoliittisen ohjelman päivityksen pohjatyöksi. Vaikka prosessi koettiin aikaa vieväksi ja vaativaksi, sen tuoma hyöty oli kiistaton. MOI tarjosi tiimille paljon pohtimisen aihetta

tulevaisuuden museotyön kehittämiseen ja antoi merkittäviä oivalluksia kokoelmapoliittisen ohjelman päivitykselle, joka vaatii perusteellista uudelleentarkastelua.

TAKO Moninaisuus työryhmä tukemassa kokoelmapoliittisen ohjelman päivitystä

Valtakunnallinen ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmatyönverkosto (TAKO) perusti vuonna 2023 Moninaisuus työryhmän, jonka ajatuksena oli luoda museoalalla työskentelevien yhteinen keskustelualusta moninaisuuden teemojen käsittelyyn. Työryhmä jakaantui neljään pienryhmään, joista kolmen työskentelyyn Pohjois-Pohjanmaan museo on osallistunut vuoden 2024 aikana.

Kokoelma pienryhmä on pureutunut kuudessa verkkotapaamisessa muun muassa tarpeeseen korjata kokoelmien kartunnan muodostumista, moninaisuuden huomioimiseen kokoelmapoliittisissa ohjelmissa, moninaisuuteen liittyviin haasteisiin kokoelmien luetteloinnissa, vanhojen kokoelmien uudelleentarkasteluun, yhteisölähtöiseen kokoelmatyöhön ja kokoelmien moninaistamiseen nykydokumentoinnin keinoin. Alustukset, keskustelut ja jaetut kokemukset ovat konkretisoituneet siten, että pientyöryhmän jäsenet alkavat työstämään käsiteltyjä aiheita seuraavan vuoden aikana kohti yhdessä luotuja runkoja tai ohjeistuksia. Tavoitteena on tuottaa materiaalia avuksi moninaisuusnäkökulman tuomiseksi jokapäiväiseen kokoelmatyöhön. Pienryhmässä työskentely on ollut antoisaa ja se on tuonut varmuutta sekä työkaluja Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmapoliittisen ohjelman uudistamistyöhön, jonka museo aloitti loppuvuodesta 2024.

Vinkkejä sisäiseen työhön

- **Palvelumuotoilu ja tulevaisuuden tutkimus.** Kehittämistyössä hyödynnettiin palvelumuotoilun työkaluja. Palvelumuotoilussa käytetty kaksoistimantti toimi läpi prosessin hyvänä tukena. Ensin lähdimme kartoittamaan nykytilaa, josta etenimme tutkimaan ja kysymään miksi olemme olemassa. Seuraavassa vaiheessa kysyimme mitä jos kysymyksiä, joilla saimme kerättyä tulevaisuushorisonttiin tavoiteltavaa. Näillä ajatuksilla etenimme yhteiskehittämisverstaasiin, joissa lähdimme kehittämään ajatuksia edelleen. Yhteiskehittämisen lopputulemana kirkastui vahva yhteinen tahtotila ja museon uusi toimintakonsepti.
- **MOI Museums of Impact itsearviointi** oli erittäin toimiva menetelmä museon nykytilan tunnistamiseen ja sanoittamiseen. MOI-itsearviointimallin avulla museot ja henkilöstö voivat pohtia toimintaansa yhteisöllä lähtöisyyden, yhteiskunnallisen osallisuuden, kestävän yhteiskunnan ja organisaatioiden sekä luotettavan tiedon näkökulmista, ja löytää näistä kehittämiskohteita.¹³
- **Aktiivinen toiminta ja kokeilukulttuuri** luo aktiivista toimijuutta ympärilleen ja kannustaa rohkeisiin kokeiluihin.
- **Sisäinen viestintä.** Hankkeessa kehitettiin sisäisen viestinnän ja osallisuuden kanavia. Sisäisessä viestinnässä korostettiin kaksisuuntaista vastuuta. Sanat luovat todellisuutta ja jokaisella on vastuu viestiä ja kysyä. Sanoittamamme todellisuus luo valmiudet toiveikkaalle ja aktiivisesti haluttuja tulevaisuuksia tavoittelevalle työyhteisölle. Tiimejä haastettiin tulemaan yhteen ja löysimme yhteisen vision ja mission.
- **Toimivat työkalut.** Kaikki työkalut eivät toimi kaikille. Hankkeessa pyrittiin hakemaan mahdollisimman moninaisia osallisuuden kanavia, jotta jokaisella oli halutessaan mahdollisuus osallistua. Tästä huolimatta osa koki osattomuutta.

¹³ <https://www.museovirasto.fi/fi/ajankohtaista/moi-hanke-itsearviointimalli>

2.2. Kulttuuri-ilmastonmuutoksen äärellä osallisuutta mahdollistaen

Oulun museo- ja tiedekeskuksen visio on ”Moniääninen Oulun ylpeyden aihe”. Tämän vision saavuttamiseksi olemme sitoutuneet yhteisön osallisuuden mahdollistamiseen ja työnteon tapojen päivittämiseen kohti dynaamisempaa museota sekä osallistumaan julkiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

ParasRakas museo -hankkeessa loimme pohjan tälle dynaamisemman ja osallistavamman museon toimintatavalle. Hankkeessa sitoutimme museon henkilökuntaa, keskeisiä sidosryhmiä ja päättäjiä uuteen dynaamiseen museoon. Lisäksi mahdollistimme yhteisöjen osallisuuden uusien sisältöjemme ja toimintatapojemme yhteiskehittämisessä. Samalla kontaktoimme ja sitoutimme asiantuntijaverkostoa sekä innostuneita ja kiinnostuneita harrastajia uuden ydinnäyttelyn suunnitteluun ja toteutukseen.

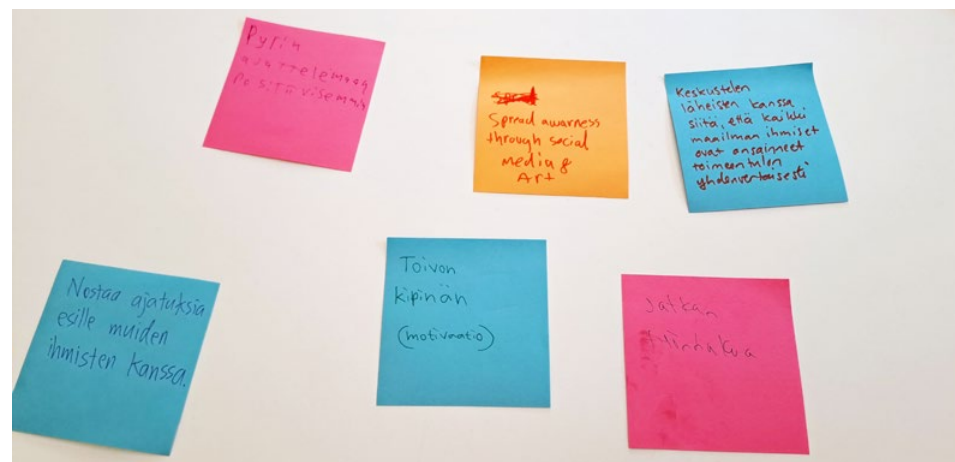
Oulun kaupungin kulttuuristrategian visiona sekä kulttuuripääkaupunkivuoden tavoitteena on ”Kulttuuri-ilmastonmuutos NYT!”. Kulttuuristrategiassa painotetaan, että ”kulttuuri-ilmastonmuutos tehdään kestävällä tavalla, oma kulttuurinen perusta ja ympäristö huomioiden.”¹⁴

Uusilla osallisuutta mahdollistavilla toimintatavoillamme huomioimme moninaisuuden ja aidon saavutettavuuden. Näin osallistumme Oulun kulttuuri-ilmastonmuutokseen ja otamme dynaamisen roolin moniäänisen ja kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan tukemisessa ja kehittämisessä. Lähestymme aktiivisesti syrjään jääviä heidän omista lähtökohdistaan, luomme kohtaamisia ja synnytämme vuorovaikutusta. Museona mahdollistamme yhteisöllistä toimintaa, joka rohkaisee vuorovaikutteiseen toimimiseen yhteiskunnassa.

Osallisuuden lisääminen on meille vahvasti eettinen valinta. Tähän työhön tarvitsemme uutta osaamista, jo olemassa olevan osaamisen vahvistamista, tuoreita toimintatapoja sekä riittävästi resursseja.

Yhteiskehittämisen verstaat

Hankkeen toimenpiteissä mahdollistimme yhteisöjen osallisuuden museon sisältöjen ja toimintojen suunnittelussa sekä sitoutimme henkilökuntaa ja päättäjiä uuteen dynaamiseen museoon.¹⁵ Hankkeen yhteiskehittämisverstaat muodostuivat kolmesta moduulista, jotka toteutettiin vuosina 2023–2024.

¹⁵ ”Osallisuutta ilmentää ihmisten kriittinen tietoisuus omasta roolistaan yhteiskunnallisen muutoksen tekijöinä. Osallisuuden edellytyksenä on ihmisen voimaantuminen. Voimaantuminen tarkoittaa kykyä tuoda ilmi ja arvioida toiminnalle asetetut tarkoitukset, tavoitteet ja niiden toteutuminen sekä kykyä nähdä osallisuuden tarjoamat mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin.” (Osallisuuden jäljillä. (toim. Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne). 2014, 52.)

Kohti toivottuja tulevaisuuksia – Tulevaisuus- ja osallisuusverstaat

”Tässä museossa mikään ei ole mahdotonta!”

Jotta voimme päästä toivottuun tulevaisuuteen, pitää meidän ensi pys-
tyä kuvittelemaan se/ne. Tulevaisuusverstastyöskentelyllä hahmoteltiin
toivottuja tulevaisuuksia, sitä mitä haluamme Pohjois-Pohjanmaan
museon olevan tulevaisuudessa. Tulevaisuusverstaan osallistavassa toi-
minnassa taustalla on tulevaisuusorientoituneen ajattelun herättäminen
ja sen mahdollistama toivottuja tulevaisuuksia kohti kulkeminen.

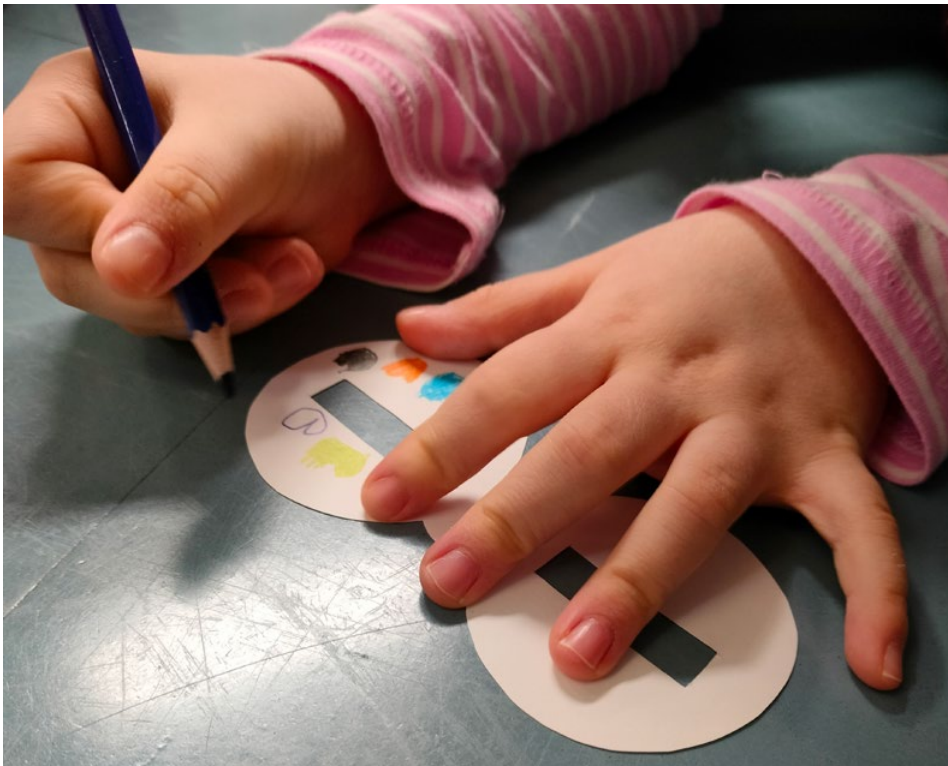
Kun hahmotamme mistä olemme tulossa, voimme tietää selkeämmin,
minne haluaisimme mennä ja mitä sinne pääseminen mahdollisesti
vaatii. Osallisuusverstaissa pureuduimme siihen, millaisia palveluita ja
sisältöjä uuteen museoon halutaan.

”Museo näkee meidät!”

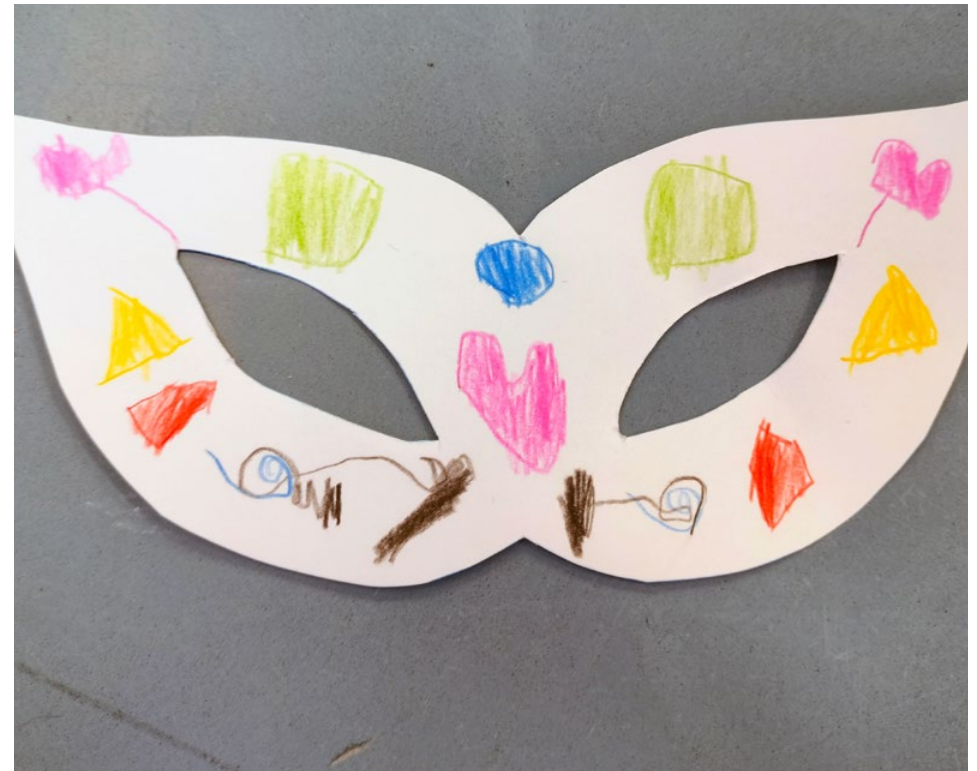

Verstaita pidettiin vuosina 2023–2024 yhteensä 32. Verstaat vaihtelivat rakenteeltaan ja kestoaltaan 40 minuutista neljään tuntiin. Verstaissa saavutimme 605 ihmistä.

Kuva: Kuvittelu on ihmisten supervoima. Aikuisille mielikuvittelu voi kuitenkin olla myös haastavaa. Erityisesti hyvien ja toivottavien tulevaisuuksien hahmottuminen vaatii meiltä erityisen paljon työtä. Tarvitsemme usein erilaisia työpajoja ja menetelmiä, jotka auttavat meitä kuvittelussa. Lapset ovat mielikuvittelun erityisasiantuntijoita.

Verstaisiin osallistui hyvin eri ikäisiä ihmisiä. Nuorimmat osallistujat olivat päiväkotilaisia.

Kuva: Toiveikkuus, rakkaus sekä luonnon ja eläinten huomiointi päätyivät erilaisia symboleina näihin tulevaisuuslaseihin.

Verstaissa lähdimme rakentamaan toivottuja tulevaisuuksia museoille. Tuloksissa korostui museo yhteiskunnallisesti merkittävänä, yhteisöllisenä, moniäänisenä, jalkautuvana, jossa on mahdollisuus kokea historiaa, nykypäivää ja tulevaisuutta kaikilla aisteilla.

Kuva: Museossa pitää olla sateenkaariliukumäki ja iloinen täti, joka ottaa vastaan.

Museon vahvuutena nähtiin keinot tuoda ihmiset yhteen ja herättää ajatuksia ja keskustelua.

Kuva: Pelkojenharjoitteluhuone rakentuu. Tunnetaidot ja erilaisten tunteiden hallinta mietitytti lapsia. Museoon toivottiin pelonharjoitteluhuonetta, jossa voisi harjoitella rohkeutta ja toiveikkuutta tulevaisuuteen. Varsin keskeisiä taitoja tässä ajassa myös meille aikuisille.

Miltä näyttää oululaisten oma ParasRakas museo

Aineistosta käy selkeästi ilmi, että museon toimintaan toivotaan yhteisöllisyyden ja osallistumisen mahdollisuuksia. Museon toivotaan tarjoavan erilaisia tapahtumia, opastuksia, interaktiivista toimintaa, työpajoja, luentoja ja teemapäiviä, joihin yleisö pääsisi osallistumaan. Opastusten osalta toivotaan sekä osallistavia ja toiminnallisia keskusteluopastuksia että myös perinteisiä opasvetoisia opastuksia, joita voi tulla kuuntelemaan. Toimintaa tulisi olla eri ikäisille ja eri kohderyhmille suunnattua, sekä myös täysin kaikille halukkaille avointa toimintaa.

Museolta kaivataan myös osallisuutta, vuorovaikutuksellisuutta ja avoimuutta. On tärkeää ylläpitää jatkuvaa keskustelua ja yhteistyötä yleisön ja museon välillä suunnitteluvaiheesta aina toteutukseen ja jälkipuintiin. ParasRakas museo -hankkeen kautta on nähtävissä, kuinka hedelmällisiin tuloksiin tällaisella yhteiskehittämisellä voidaan parhaimmillaan päästä. Museon eri-ikäisillä ja eri yhteisöihin kuuluvilla käyttäjillä on selkeästi kiinnostusta ja halua päästä mukaan suunnittelun vaiheisiin ja olla tätä kautta merkityksellinen osa Pohjois-Pohjanmaan museon tulevaisuutta. Eri ryhmät ja yksilöt tarjoavat omia antoisia ja ainutlaatuisia näkökulmiaan siihen, mitä museolta tarvitaan jatkossa ja millaisia tarinoita museon toivotaan kertovan.

Monipuolisella yhteistyöllä ja vuoropuhelulla on mahdollista päästä ainutlaatuisiin tuloksiin, minkä vuoksi on tärkeää ottaa yhteistyö ja osallisuus jatkuvaksi osaksi museon toimintaa. Osallisuuteen on tärkeää tarjota myös erilaisia kanavia.

”Ovi, joka on aina avoinna kaikille”

Tarve kaikille saavutettavaan museoon korostuu yleisön vastauksissa. Eräässä päiväkodissa järjestetyssä tulevaisuusverstaassa nousikin esille lapsen toive museon ovesta, joka on aina avoinna kaikille. Tämä voi tarkoittaa monia asioita, ja saavutettavuus näkyikin käyttäjien toiveissa ja tarpeissa erilaisina asioina. Museorakennukselta toivotaan muun muassa esteettömyyttä, turvallisuutta ja tilavuutta, hyvää sisäilmaa, tarpeeksi tuoleja sekä tuoksuttomuutta.

Saavutettavuudella voidaan tarkoittaa myös tiedon saavutettavuutta. Aineistoissa esiintyi toive tiiviisti ilmaistusta, helppolukuisista teksteistä näyttelyissä sekä mahdollisuudesta perehtyä halutessaan tarkemmin aiheeseen esimerkiksi lisämateriaalin kautta. Tekstit ja muut esillä olevat asiat toivottiin myös sijoitettavan sellaiselle korkeudelle, jossa ne ovat mahdollisimman monien luettavissa ja myös lasten nähtävillä.

Jotta museoon saapuminen ei muodostuisi kynnykseksi kenellekään, on tärkeää pohtia myös museovierailun kustannusta käyttäjälle. Edullisia hintoja ja ilmaispäiviä sekä ilmaisanäyttelyitä onkin toivottu paljon. Myös ilmaiset, matalan kynnyksen tapahtumat houkuttelisivat osallistumaan toimintaan. Kun puhutaan aidosta saavutettavuudesta, tarkoitetaan sillä myös ilmaista sisäänpääsyä.

Toiveita oli esitetty myös museon ilmapiirin suhteen. Monet toivovat tilalta rentoutta ja olohuonemaisuutta: tilaa, josta voi hakea lepoa ja rauhaa, mutta jossa voi myös huoletta jutella ystävän kanssa. Museosta

toivotaan saatavan aitoa läsnäoloa ja kohtaamista sekä yhteyttä ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Museon tulisi olla kaikkien saavutettavissa jokaisen itse toivomilla tavoilla, oli se sitten yhteisöllisenä ja toiminnallisena kokemuksena tai levollisena arjen hengähdystaukona.

Museolta toivotaan lisäksi jalkautumista museotilojen ulkopuolisiin tapahtumiin ja paikkoihin, esimerkiksi pop-up-pisteiden ja jalkautuvien näyttelyiden muodossa. Tällä tavalla museo voidaan tuoda myös niiden luokse, jotka eivät itse pääse tulemaan museorakennukseen.

Mistä kerrotaan? Miten kerrotaan?

Historia on aina narratiiveja. Se siis väistämättäkin heijastaa kertojaansa ja tämän näkökulmaa. Se, mitä pidämme tärkeänä ja esittelemisen arvoisena – esimerkiksi keitä ihmisiä nostamme esille ja mitä tarinoita kerromme – riippuu aina aikakontekstista ja näkökulmasta. Osallisuusverstaiden aineistossakin nousi esille ajatus siitä, onko neutraalia kerrontaa mahdollista saavuttaa ja onko sen tavoittelu edes mielekäs tapa kertoa historiaa. Se, mistä kerrotaan ja miten siitä kerrotaan ovat aina valintoja, joista museoidenkin tulee olla tietoisia. Tietoisia ja tiedostamattomia valintoja tehdään myös silloin, kun tarinoita jätetään kertomatta.

Aineistoista nousi esiin tarve kipeiden ja vaikeidenkin aiheiden käsittelylle museossa. Synkästä historiasta vaikeneminen voi pahimmillaan synnyttää ylisukupolvisia traumoja. Näistä aiheista puhuminen voi kuitenkin auttaa purkamaan ja käsittelemään traumoja sekä oppimaan eväitä parempaan tulevaisuuteen. Museolla on mahdollisuus herätellä pohtimaan historian synkkiä ja vaiettujakin puolia, ja tätä museolta kaitaankin tulevaisuudessa.

Useammille nousi tärkeäksi mikrohistorian esiin tuominen museossa. Museolla on nyt oiva mahdollisuus pyrkiä pois kronologisesta kaanonsoidusta historian esittämisestä, jossa tietyt merkittävät tapahtumat nostetaan määrittämään kansallista historiaa. Tämä kertomisen tapa jättää usein pimentoon tavallisten ihmisten tarinat, arjen historian sekä muiden kuin ”voittajien” näkökulmasta kerrotun historian. Suurten linjojen sijaan useat osallistuneet toivoivatkin museolta yksilöiden tarinoita, tavallisen arjen kuvauksia ja muuta mikrohistoriaa.

Kuva: Oulun kuuromykkäinkoulun oppilaita ja opettaja. Kuvaaja: Samuli Paulaharju 1910–1919. Kansantieteen kuvakokoelma. Museovirasto

Lisäksi toivottiin, että kerronnan keskiöön nostettaisiin aiemmin pimeen jätettyjä ihmisiä, tarinoita ja yhteisöjä. Eri vähemmistöjen kuten saamelaiden, romanien sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tarinoita toivottiin näkyville museoon. Jälleen kerran osallisuus nousi merkittäväksi ominaisuudeksi, sillä aineistossa nousi esiin tarve ottaa vähemmistöt aina itse mukaan heitä koskevan näyttelyn suunnitteluun ja toteutukseen.

Monipuoliset sisällöt

Näyttelyiden sisällöiltä toivotaan monitieteellisyyttä, moniaistillisuutta ja moniäänisyyttä. Myös sisältörikkaus ja elämyksellisyys nousevat esiin museolta toivottuina ominaisuuksina. Kronologisesti etenevien näyttelyiden tilalle tai vierelle kaivataan ilmiöpohjaisia näyttelyitä. Vastakkainasettelun tilalle tarvitaan kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden esiin tuomista sekä vuoropuhelua.

Toivotuissa näyttelyaiheissa esiintyy monenlaisia teemoja, muun muassa tiede, teknologia, elinkeinot, uskonto, noituus, kansantarut, arki, ruoka, muoti, sisustus, leikit, kirjallisuus, musiikki, urheilu, videopelit ja pop-kulttuurin ilmiöt. Sekä ajankohtaiset asiat että historia kiinnostavat näyttelyiden aiheina. Museolta toivotaan yhteistyötä esimerkiksi Oulun yliopiston kanssa sekä muiden museoiden kuten taidemuseon kanssa.

Oululaisuutta halutaan esille museon näyttelyihin. Oulun ja lähiseutujen historiaa, luontoa, kulttuuria ja alueelle ominaisia ilmiöitä kuten pyöräilyä toivotaan nostettavan esille näyttelyissä – monipuolisista näkökulmista tarkastellen. Lisäksi esimerkiksi Oulun tietotaitoa, yrittäjyyttä ja merkitystä teknologiakaupunkina toivotaan esille, kuitenkin samalla

muistaen, että Oulu on muutakin kuin teknologiakaupunki. Teknologista osaamista voidaan tuoda esille nykYTEKNIikkaa hyödyntäen virtuaalisina ominaisuuksina ja vaikkapa VR-kokemuksina.

Monet ovat toivoneet myös suositun Koiramäki-näyttelyn paluuta ja Pohjois-Pohjanmaan museon kestopuosiKiksi muodostuneen Oulu-pienoismallin tuomista uusiin museotiloihin. Pienoismalliin liittyy monilla tärkeitä muistoja: se kuvastaa rakasta kotikaupunkia, tuo historian eloon ja sieltä voi vaikkapa löytää vanhan tai nykyisen asuinpaikkansa. Lisäksi osallistujien keskuudessa on ehdotettu pienoismallista jonkinlaista uudistettua versiota, jonka avulla kaupunkikuvan muutoksia voisi havaita ja vertailla. Joka tapauksessa museovierailijat jakavat mielellään Oulun kaupunkikuvaan liittyviä paikkamuistojaan pienoismallin äärellä uudessakin museorakennuksessa.

Tulevaisuusperintöverstaat

Miten museot ja oululaiset voivat olla rakentamassa moniäänistä, kestävää tulevaisuutta?

Tulevaisuusperintöverstaas on tulevaisuudentutkimuksen, kulttuuri-perinnön tutkimuksen ja kestävyystutkimuksen yhdistävä menetelmä, joka hyödyntää kulttuuriperinnön näkökulmia ja pitkää aikaulottuvuutta. Tulevaisuusperintöverstaas on dynaamisen museon tulevaisuusajattelun työkalu, jonka avulla luodaan tulevaisuusperintöä ihmisten ja yhteisöjen kanssa ja heidän käyttöönsä. Verstaassa yksilö on yhteisluomassa kestävää tulevaisuutta yhdessä muiden kanssa.

Verstas vahvistaa museon käyttäjien, sidosryhmien ja henkilökunnan tulevaisuustaitoisuutta ja -toimijuutta ja lisää yksilöiden ja yhteisöjen osallisuutta tulevaisuuden rakentamisessa. Tulevaisuusperintöverstas on viisiosainen edeten menneisyydestä tulevaisuuteen ja takaisin nykyhetkeen.¹⁶

Verstaissa lähdimme etsimään ja yhteiskehittämään tulevaisuusperintöjä, jotka toimisivat työkaluina muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Miten syntyy moniääninen, inklusiivinen ja kestävä tulevaisuus? Mikä on museon rooli siinä?
- Miten voisimme tukea moniäänisen Oulun kestävää tulevaisuutta? Mitä kykyjä ja taitoja meillä tulee olla, jotta voimme tukea tällaisen oululaisuuden rakentumista? Millaisia taitoja voimme kehittää yhdessä?
- Miten oma toimintamme edistää/rakentaa toivottuja tulevaisuuksia?
- Miksi tämä museo on olemassa? Miksi se pitäisi kokea omakseen?
- Mikä museoista on tehnyt tässä ajassa niin suosittuja ja puhuttelevia?

Kuva: Tulevaisuusperintöverstaita järjestettiin syyskuun 2023 ja helmikuun 2024 aikana kolme. Verstaisiin osallistui 66 ihmistä. Verstaiden toteutus tilattiin Tulevaisuuden tutkimuskeskukselta ja ne toteutti erikoistutkija, dosentti Pauliina Latvala-Harvilahti ja FM Maria Granlund.

¹⁶ Tulevaisuusperintöverstas kehitettiin Dynamo -hankkeessa vuosina 2020–2022. ”Siinä painottuu kulttuuristen taitojen ja toiminnan merkityksellistäminen kestävyysmurrosta rakentaviksi keinoiksi eli tulevaisuusperinnöksi. Tulevaisuusperintöverstas on kehitetty dynaamisen museon toimintamuodoksi eli ympäristöön, jossa helposti voi hyödyntää aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön näkökulmia ja pitkää aikaulottuvuutta.” (Siivonen et al. 2022, 1., Paaskoski et al. 2022)

Tulevaisuusperintöverstaiden loppuraportissa nostetaan 35 tulevaisuusperintöä. "Museot eivät tulevaisuudessa toimi vain seiniensä sisällä, vaan menevät sinne, missä ihmiset ovat ja tunnistavat museon käyttäjien ja erilaisten yhteisöjen tarpeet. Museolta kaivataan vuonna 2024 huolellista miettimistä siitä, kuinka se rakentaa narratiiveja ja keiden näkökulmasta asioista kerrotaan." ¹⁷

- Museon taito tarjota turvallisempaa keskustelu ympäristön kaikille.
- Museo mahdollistaa dialogit ilman tarvetta samanmielisyyteen.
- Museo pohtii kaupunkitilaa ja Oulun omaleimaisuutta jatkuvasti uudelleen.
- Museo toimii tulevaisuudessa vahvemmin yhteisenä tilana.
- Museo on maksuton olohuone kaupunkilaisille.
- Museo tukee moniäänisen menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden ymmärtämistä.
- Museo pohtii hankintakriteereitä kestävyysnäkökulmasta.
- Museo viestii tulevaisuudessa käyttäjälähtöisesti ja ymmärrettävästi.
- Museo muuttuu yhteiskunnassa vaikuttavammaksi ja dynaamisemmaksi.
- Museo kehittää markkinointi-, osallisuus- ja viestintäsuunnitelmia.
- Museo benchmarkkaa ja päivittää suunnitelmia aktiivisesti.
- Museo toimii myös seinien ulkopuolella.
- Museo menee sinne, missä ihmiset ovat.
- Museo tunnistaa käyttäjien ja yhteisöjen tarpeet.

- Museo rakentaa narratiiveja huolellisesti.
- Museo miettii, keiden näkökulmasta tarinat kerrotaan.
- Museo tukee yhteisöllistä luovuutta.
- Museo mahdollistaa eri sukupolvien kohtaamisen.
- Museo tarjoaa tilan uuden oppimiselle.
- Museo vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta.
- Museo kokeilee uusia osallistavia toimintamalleja.
- Museo hyödyntää digitaalisia ratkaisuja saavutettavuuden parantamiseksi.
- Museo tukee kulttuuriperinnön monimuotoista tulkintaa.
- Museo luo elämyksellisiä sisältöjä.
- Museo toimii aktiivisesti kestävä kehityksen puolesta.
- Museo tekee yhteistyötä eri alojen toimijoiden kanssa.
- Museo ottaa huomioon vähemmistöjen näkökulmat.
- Museo edistää kulttuurista moninaisuutta.
- Museo tukee kriittistä ajattelua ja tiedon arviointia.
- Museo kehittää yleisölähtöisiä palveluita.
- Museo lisää osallisuutta ja läpinäkyvyyttä toiminnassaan.
- Museo rakentaa yhteisöllisyyttä paikallistasolla.
- Museo tarjoaa tiloja erilaisille tapahtumille.
- Museo tukee taiteen ja tieteen vuoropuhelua.

17 (Latvala-Harvilahti; Granlund; Siivonen 2024)

Taulukko 1. Kolme verstasta 2024–2024 Oulun taidemuseon tiloissa

Verstaat	Kohderyhmä	Tavoite	Osallistujat	Aikahypyt
29.9.2023 Oulun Taidemuseo	Avoin tilaisuus, paikalla opiskelijoita, tutkijoita, museon henkilökuntaa, oululaisia.	Millaisia uusia tai muokattuja kestävyystaitoja museo ja asukkaat voisivat yhdessä kehittää Oulun moniäänisen tulevaisuuden varmistamiseksi?	26 osallistujaa. Osallistujat jaettiin viiteen pienryhmään.	Vuoteen 1999 Ylen Elävän arkiston ”Tervaporvareista teknologiamiljonääreihin” -videon avulla. Vuoteen 2053: Millainen on Oulu ja alueen yhteisöt vuonna 2053?
16.11.2023 Oulun Taidemuseo	Museon henkilökunta, opiskelijoita ja yliopiston henkilökuntaa	Kuinka yksilöt toimivat tulevaisuuden yhteisöissään yhdessä museon kanssa?	25 osallistujaa. Osallistujat jaettiin viiteen pienryhmään	Vuoteen 1997 museolaisen haastattelun avulla. Teemana ajankuva, museo ja näyttelyn kautta käsitelty kansainvälisyys. Vuoteen 2073: Kuinka yksilöt toimivat nyt 2073 yhteisöissään yhdessä museon kanssa eri tavoin kuin vuonna 2023?
8.2.2024 Oulun Taidemuseo	Oulun hyvinvointi-, liikunta- ja kulttuurilautakunta ja museon henkilökuntaa	Miten museot ja kaupunki yhdessä asukkaiden kanssa voivat rakentaa moniäänistä, kestäväää tulevaisuutta?	15 osallistujaa. Osallistujat jaettiin neljään pienryhmään.	Vuoteen 1962 YLE Areenan videopätkän avulla: Oulun tervakaupan historian tarinallistaminen. Vuoteen 2074: Millaisia yhteistyön muotoja yhteisöjen, museon ja kaupungin viranomaisten välillä on nyt vuonna 2074

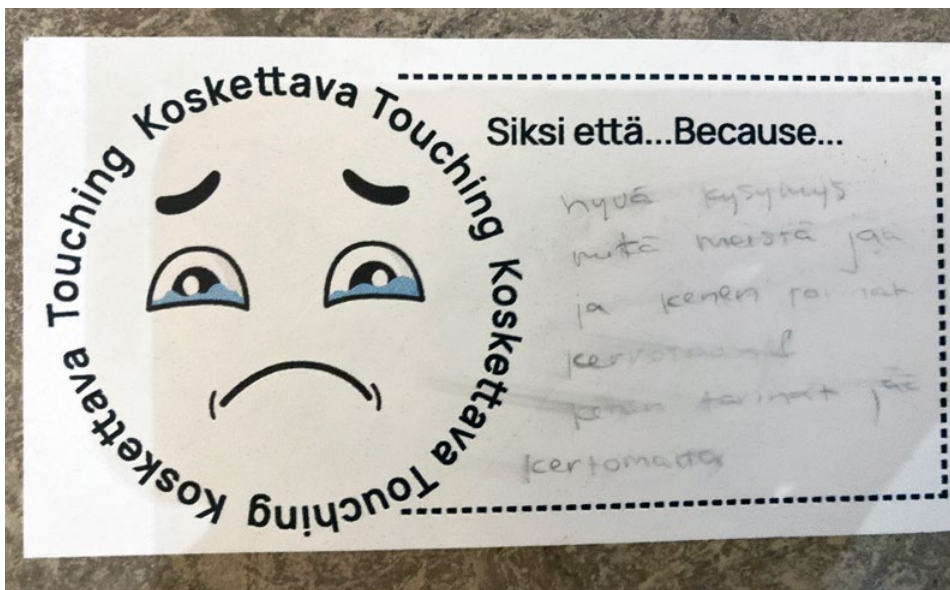
Kuva: Viimeisessä tulevaisuusperintöverstaassa oli keskustelemassa joukko Oulun kaupungin hyvinvointi-, kulttuuri- ja liikuntalautakunnan jäseniä yhdessä museolaisten kanssa. Verstaassa painotettiin ajatusta siitä, ettei ole olemassa yhtä lukkoon lyötyä tulevaisuutta, vaan useita mahdollisia tulevaisuuksia, joihin voimme valinnoillamme ja toiminnallamme vaikuttaa. Tämä luo sekä mahdollisuuksia että vastuuta. Millaisia mahdollisuuksia ja vastuuta museolla on tulevaisuuksien rakentajana? Millä tavalla museo voi olla mukana valamassa toivoa ja luottamusta tulevaisuuteen?

Verstaassa nousivat esiin myös pelot siitä, millaista yhteyttä toisiin ihmisiin meillä on tulevaisuudessa, ja kuinka voisimme vaalia inhimillistä kanssakäymistä. Tärkeinä taitoina esiin nousivat erityisesti empatia, kuuntelemisen taito, dialogi sekä erilaisten mielipiteiden kunnioittaminen ilman vastakkainasettelua. Ratkaisuksi ilmastoon ja ympäristöön liittyviin pelkoihin tarjottiin esimerkiksi menneiden sukupolvien tietotaitoa, jota voisimme ottaa jälleen avuksi kestävämmän elämäntavan rakentamiseksi. Tämä on myös esimerkki sellaisesta tulevaisuusperinnöstä, jota museo voi nostaa esille ja yleisön tietoisuuteen näyttelyissään ja toiminnassaan.

Museolab

Pohjois-Pohjanmaan museolle rakentui osallistavaan työskentelyyn aktivoiva Museolab -tila syyskuussa 2023. Museolabissä toteutettiin vuoden 2023 aikana kaksi pop up -näyttelyä, joilla aktivoitiin yleisöä pohtimaan uusia näyttelyitä ja niiden toteutustapaa. Tilan oli tarkoitus herättää kysymyksiä ja keskustelua. Museolabiin toteutettiin myös tila osallistavalle tulevaisuusorientoituneelle työpajatoiminnalle. Museon perusnäyttelyyn rakennettiin eritasoisia kanavia osallisuuteen. Näyttelyssä oli muun muassa mahdollisuus merkitä tarroilla lattiaan omia merkityksellisiä ja puhuttelevia esineitään tai vitriineitään.

ParasRakas museo -hanke jalkautui vuosien 2023–24 aikana useisiin eri tapahtumiin pitämään pop up verstaista 7 kertaa ja näillä verstailla saavutimme noin 410 ihmistä. Museolabra pop up näyttelyineen saavutti noin 16 645 ihmistä.

Kuva: "Hyvä kysymys. Mitä meistä jää ja kenen tarinat kerrotaan ja kenen tarinat jää kertomatta".

Kaikkea kertynyttä materiaalia ja kokemuksia hyödynnetään Pohjois-Pohjanmaan museon uuden ydinnäyttelyn suunnittelussa.

Vinkkejä yhteiskehittämiseen

- **Toimiva ja riittävä viestintäresurssi.** Ihmisten tavoittamiseen tarvitaan tarpeeksi kiinnostavaa viestintää.
- **Tutustu erilaisiin menetelmiin ja fasilitointi mahdollisuuksiin.** Tarjolla on paljon hyviä kokemuksia - opi muilta ja kehitä itse lisää.
- **Osallisuus ja sitouttaminen.** Henkilökunnan sitoutumiseen tulee varata tarpeeksi aikaa ja toimivia työkaluja. Haasteeksi osoittautui saada museon henkilökunta osallistumaan yhteiskehittämisverstaisiin.
- **Laaja-alaisen osallistujajoukon varmistus.** Verstaisiin osallistui hyvin laajasti eri taustoista ja elämäntilanteista tulevia museon käyttäjiä ja ei-käyttäjiä. Tämä osallistujajoukko koosti toivottuja tulevaisuuksia ja keräsi laajan aihepankin näyttelyteemoista. Kertyneen aineiston analyysistä kirkastettiin museon uusi toimintakonsepti. Näyttelyteemat vietiin edelleen jatkoanalyysiin ja niistä koostettiin konseptiehdotus tulevalle ydinnäyttelylle.
- **Museoalan yhteiskehittäminen kansallisesti.** Jaa omia kokemuksia si kollegoiden kanssa. Ole sparrattavana ja sparraa itse. Museoalan yhteiskehittäminen tarvitsee meitä kaikkia.

2.3. Museoiden aineeton käänne

Museoiden paradigman muutosta on sanoitettu aineettomaksi käänneeksi.¹⁸ Museoissa aineeton käänne on vahvistunut Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevan yleissopimuksen myötä (2003). Aineeton käänne painottaa museokokoelmien merkitystä ja elävää perintöä. Kokoelmien merkityksellisyyden ja mahdollisuuksien ymmärtämiseen on luotu merkitysanalyysimenetelmä.¹⁹ Dynaaminen museo tuo aineettomaan käännteeseen tulevaisuusperinnön käsitteen. Tulevaisuusperinnöllä tarkoitetaan tässä hetkessä tehtyjä merkityksellisiä tekoja, joilla kulttuuria ja yhteiskuntaa muutetaan kestävämmäksi. Tulevaisuusperinnöt ovat uudenlaista, elävään perintöön pohjautuvaa kulttuuriperintöä, joka auttaa ihmisiä uudistamaan kulttuuria ja yhteiskuntaa luonnon kantokyvyn rajoissa. Tulevaisuusperinnöt ovat konkreettisia tapoja ja taitoja toimia arjessa kestävämmän, joita ihmiset kehittävät yhdessä.

Pohjois-Pohjanmaan elävän kulttuuriperinnön esille tuominen

ParasRakas museo -hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut kokeilla ja jakaa hyviä käytäntöjä, tuoda näkyväksi alueen rikasta elävää kulttuuriperintöä ja inspiroida ihmisiä osallistumaan. Esimerkkeinä alueen elävästä kulttuuriperinnöstä ovat Ylikiimingin tervanpoltto, Nivalan konikapina-viikko ja elävän kulttuuriperinnön verstaat. Olemme nähneet tärkeänä kiinnittää huomiota paikallisten yhteisöjen kulttuuriperinnön erityispiirteisiin, ja näin innostaa kuntia ja yhteisöjä ylläpitämään ja vaalimaan tätä arvokasta perintöä.

Pohjois-Pohjanmaan elävän perinnön näkyvyyttä on lähdetty lisäämään myös valtakunnallisesti. Yhtenä tavoitteena on ollut vahvistaa museomme ja paikallismuseoiden välisiä suhteita, lisätä tietoisuutta elävän perinnön wikiluettelosta ja aktivoida yhteisöjä hakemaan listalle. Tämä näkyvyys tukee perinteen säilyttämistä ja turvaamista tuleville sukupolville.

Elävää perintöä on myös dokumentoitu monin tavoin, kuten lijoen patopyynnin kuvaaminen keväällä 2023 ja Hailuodon tikkuröijypäivän dokumentointi kesällä 2024 osoittavat. Hankkeessa on annettu tilaa keskustelulle, ja jopa yksittäinen mahdollisuus kertoa omasta elävästä perinteestä voi olla merkittävä. Vaikka vaikutus saattaa jäädä paikalliselle tasolle, se on silti tärkeä ja merkityksellinen osa yhteisön kulttuurista elinvoimaisuutta.

Pohjois-Pohjanmaan museo kutsui elokuussa 2024 yhteisöjään mukaan tallentamaan ilmakitaran soittamisen elävää perintöä. Museon jaettavaksi hankittiin 20 kertakäyttökameraa, joita innokkaat kuvaajat käyttivät dokumentoidessaan Airientation-tapahtumaa, Mustien hevosten kilpailua ja ilmakitarafinaalia. Näiden tapahtumien myötä saatiin talteen yhteensä 409 valokuvaa 21 kuvaajalta, jotka edustivat kuutta eri maata.

Kuvissa ikuistettiin kilpailutapahtumien lisäksi yleisöä, backstagetunnelmia, tuomareita, juontajia, lavan kuivatusoperaatiota ja jopa Hesburgerin hetkiä. Dokumentoinnin lopputuloksesta tuli yllätyksellisempi ja moniulotteisempi yleisöä osallistamalla.

Elävän perinnön ylläpitäminen ja tallentaminen muuttuvat suunnitelmallisemmiksi, kun Pohjois-Pohjanmaan museon ja maakunnan

¹⁸ (Siivonen 2019; Paaskoski et al. 2022)

¹⁹ (Häyhä et al. 2015)

2.4. Hankeyhteistyö

kulttuuriperinnön toimintaohjelmat valmistuvat. On tärkeää aloittaa ja tehdä elävä perintö tutuksi laajemmalle yleisölle, jotta se voi tulla osaksi jatkuvaa keskustelua.

Toivomme, että elävän perinnön tallentaminen lähentää yhteisöjä ja museotyötä. Kun yhteisöt saavat kertoa omasta perinnöstään omalla äänellään, ja museot voivat tukea heidän työtään säilyttämisen ja ylläpitämisen suhteen, syntyy aito ja jaettu asiantuntijuus. Tämä mahdollistaa osallistavan toiminnan, joka palvelee sekä yhteisöjä että museoita tulevaisuudessa.

Tavoitteenamme on tehdä elävästä perinnöstä tunnetumpaa ja muodostaa verkostoja, jotka innostavat ihmisiä huomaamaan heidän ympärillään olevan rikkaan kulttuuriperinnön. Alueellisessa kiertonäyttelyssä olemme esimerkiksi käsitelleet ”Veden perintöä”, jota on esitelty sekä aineellisesta että aineettomasta näkökulmasta. Olemme luoneet yhteisöille jo suunnitteluvaiheessa mahdollisuuksia tulla mukaan pohtimaan, miten heidän perintönsä voisi tulla esille.

ParasRakas museo hankkeessa laajaa vaikuttavuutta saavutettiin hankeyhteistyöllä. Teimme yhteistyötä Oulu2026 kulttuurisäätiön RISKU Rajaton saamelaiskulttuuri- ja Yhdenvertainen Oulu2026 -hankkeiden kanssa. Oulun yliopistolta teimme yhteistyötä useiden oppiaineiden ja Mobile Futures STN- hankkeen kanssa. Kolmannen sektorin keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat Kulttuurivoimala, Art being Family Club sekä Diversify -solidaarisuushanke.

Järjestimme yhteistyössä Oulu2026 RISKU Rajaton saamelaiskulttuuri -hankkeen kanssa kaksi yhteisöllistä saamelaista museoiltaa. Lisäksi osallistuimme saamelaisten kansallispäivän seminaariin ja paneelikeskusteluun. Syksyllä 2024 Kansallismuseo järjesti erätauco dialogin saamelaisesta kulttuuriperinnöstä museolla.

Saamelaisesineistön palautus

Saamelaisesineistön palautus on noussut museokentällä merkittäväksi teemaksi, joka käsittelee kulttuurisen omistajuuden, oikeudenmukaisuuden ja historiallisen korjaamisen kysymyksiä. Myös Pohjois-Pohjanmaan museo on ottanut osaa tarkastelemalla kriittisesti sen kokoelmissa olevia saamelaisesineitä ja niiden merkitystä. Museossa alettiin tutkia, miten ja milloin nämä esineet voitaisiin palauttaa Saamenmaalle.

Palautusprosessi on monivaiheinen ja herkkä, sillä se liittyy saamelaisyhteisön kulttuuriperinnön säilyttämiseen, historian kipukohtiin sekä nykyajan oikeudellisiin ja eettisiin kysymyksiin. Prosessissa on korostettu vuoropuhelua ja yhteistyötä saamelaisyhteisöjen kanssa, jotta

palautukset voidaan toteuttaa heidän toiveitaan kunnioittaen ja heidän ehdoillaan. Tämä yhteistyö on luonut avoimen ja luottamuksellisen ilmapiiirin, jossa saamelaisyhteisöt ja museot ovat voineet yhdessä keskustella palautusprosessin eri vaiheista.

Saamelaisesineistön palautus ei ole pelkästään fyysinen teko, vaan se symboloi laajempaa sitoutumista saamelaiskulttuurin ja -kielten säilyttämiseen sekä yhteisen historian eettiseen käsittelyyn. Prosessi on osa laajempaa kansainvälistä liikettä, joka pyrkii korjaamaan historialliset vääryydet ja palauttamaan alkuperäiskansoille heidän kulttuuriperintönsä.

Pohjois-Pohjanmaan museon saamelaisesineistön palautus Saamelaismuseo Siidaan on merkittävä osa tätä kansainvälistä kehitystä. Pitkän harkinnan ja valmistelun tuloksena saamelaisesineet siirrettiin museon perusnäyttelystä varastoon vuonna 2019 odottamaan oikeaa hetkeä palautuksen aloittamiselle. Keväällä 2023 päätettiin aloittaa palautusprosessi yhteistyössä Siidan kanssa. Palautus toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa, tammikuussa 2024, palautettiin 168 tekstiiliä. Toisessa vaiheessa, syksyllä 2024, palautetaan 209 muuta esinettä, joiden esille ottaminen ja pakkaaminen vaativat enemmän aikaa ja resursseja.

Saamelaisesineistön palautusprosessi on merkittävä askel sekä Siidalle että Pohjois-Pohjanmaan museolle. Se edustaa sitoutumista saamelaiskulttuurin kunnioittamiseen ja sen säilyttämiseen tuleville sukupolville. Samalla se symboloi uusien, kestävien suhteiden rakentamista saamelaisyhteisöjen ja museoiden välille sekä museoiden roolin vahvistamista kulttuuriperinnön suojelijoina ja eettisinä toimijoina.

Yhteistyökumppaneiden äänet

Moninainen elävä kulttuuriperintö on osa Oulu2026:n kulttuuri-ilmastonmuutosta

Yhdenvertainen Oulu2026 -hankkeen tavoitteena on moninaisuuden edistäminen ja vähemmistöryhmien osallisuuden vahvistaminen Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Tarkoituksena on varmistaa, että Oulu2026:n Euroopan kulttuuripääkaupungin toiminnassa kulttuuriset oikeudet toteutuvat jokaisen kohdalla ja että jokaisella on mahdollisuus olla ja osallistua kulttuuriin ja taiteeseen tekijänä ja kokijana.

Maahanmuuttaneet ovat yksi vähemmistöryhmä, joka on aliedustettu paikallisessa taide- ja kulttuurielämässä. Syrjintä kulttuurin rakenteissa vaikuttaa negatiivisesti saavutettavuuteen, osallisuuteen sekä kulttuuri-alan moninaisuuden ja moniäänisyyden kehittämiseen.

Yhdenvertainen Oulu2026 -hanke lähti yhteistyöhön Pohjois-Pohjanmaan museon ParasRakas museo -hankkeen kanssa, sekä Mobile Futures -hankkeen ja Kainuun museon kanssa kehittämään ja toteuttamaan elävän kulttuuriperinnön moninaisuustyöpajoja kotoutumiskoulutuksen aikuisille opiskelijoille.

Työpajojen tavoitteena on saada tietoa kulttuurisesti moninaisista kulttuuriperinnoistä, jotka eri taustoista tulevat ihmiset ylläpitävät omista perheistä ja yhteisöissä. Työpajojen pohjalta luodaan mahdollisesti kulttuuritapahtumat Euroopan kulttuuripääkaupungin vuodelle 2026. Tarkoituksena on tehdä kulttuurisesti moninainen elävä kulttuuriperintö näkyväksi ja samalla tukea maahanmuuttaneiden oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä.

Prosessi tukee vahvasti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten Oulu2026:n alueen asukkaiden osallisuutta Euroopan kulttuuripääkaupungin toteutukseen sekä edistää hyviä väestösuhteita, eri yhteisöjen välistä vuoropuhelua, luottamusten ja vuorovaikutuksen rakentamista sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Yhteistyössä onnistuimme luomaan turvallisempia tiloja kulttuurisesti moninaisen elävän kulttuuriperinnön jakamiselle, joka jatkuu osana Oulu2026 Euroopan kulttuuripääkaupungin toteutusta.

Yhdenvertainen Oulu2026 -hanke on Euroopan unionin osarahoittama.

Teksti Anna Litewka-Anttolainen

Jalkauduimme Oulun lisäksi myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan osana Yhdenvertainen Oulu2026 -hanketta. Koulutimme kulttuuri- ja museotoimijoita pitämällä Nivalassa saavutettavuustyöpajan ja Oulaisissa osallisuustyöpajan. Koulutuksen sisällöt keskittyivät osaltamme museoiden näyttelytuotantojen saavutettavuuden ja osallisuuden lisäämiseen. Saimme laajennettua hankkeemme vaikutusalueetta Oulun ulkopuolelle näissä Jokilaakson museotyötä edistävissä työpajoissa.

Mobile Futures

Mobile Futures on Suomen Akatemian STN hanke (2021–2027), joka tutkii kaksisuuntaista kotoutumista. Konsortiota koordinoi Åbo Akademi yhdessä Oulun yliopiston, Siirtolaisuusinstituutin ja Turun yliopiston kanssa. Hankkeen ensisijaisina tavoitteina on edistää monimuotoisempaa

kulttuuri- ja työelämää, tunnistaa ja torjua rakenteellista syrjintää ja rasismia sekä viime kädessä edistää maahanmuuttoa ja kotoutumista koskevien julkisten keskustelujen muuttamista siten, että niissä keskitytään keinoihin, joilla Suomesta voidaan tehdä osallistavampi ja vastaanottavaisempi yhteiskunta. Yhteistyössä Mobile Futuresin ja Yhdenvertainen Oulu2026 kanssa suunnittelimme ja toteutimme yhdeksän elävän perinnön verstasta maahanmuuttajataustaisille oululaisille. Yksi verstaista toteutettiin avoimena kaupungin monikulttuurisuuskeskus Villa Victorissa ja kahdeksan Oulun ammattikoulun kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille.

Suunnittelimme ja toteutimme ”Minun Ouluni” valokuvauskilpailun nuorille oululaisille yhteistyössä Mobile Futuresin kanssa. Kilpailun valokuvista toteutettiin valokuvanäyttely ”Nuorten kulmilla” syksyllä 2024 Ainolan puiston kasvihuoneelle. Osallistujat olivat 14–30 vuotiaita oululaisia.

The competition was directed to all youth in Oulu via schools and youth centers. We wanted it to be as inclusive as possible, thus we used several languages in communicating about the campaign. The submissions included a story that could also be written or spoken in any language and thus it was made more accessible for youth with various language backgrounds. As part of this competitions we also held photography workshops that focused on stories about youths’ surroundings. The photos and stories of places in ”My Oulu”(Nuorten kulmilla) was displayed in the Ainola park in autumn 2024. This foregrounds meaningful places for youth in Oulu and thus highlights youth as active agents in making the city of their own.

Ph. D. Seija Jalagin, University of Oulu, Mobile Futures Work Package 5 Leader & Ph. D. Iida Kauhanen, University of Oulu, Researcher in Mobile Futures

Art Being Family club

Art Being Family club on oululaisten Arina Lykovan ja Eva Gintare Obajin perustama taidepohjaiseen työskentelyyn keskittynyt projekti. Järjestimme yhteistyössä kaksi työpajaa, joissa osallistujat pääsivät pohtimaan minkälaisena he näkevät hyvän tulevaisuuden Oulussa. Työpajojen pohjalta kokosimme näyttelyn osallistujien tarinoista ja kiinnostumisesta Ouluun. Rediscovery -näyttely oli Pohjois-Pohjanmaan museolla loppuvuonna 2023.

The idea behind the Rediscovery exhibition is the result of three years of dedicated work aimed at fostering smooth yet efficient integration of the international community in Finland. The role of art in this process is essential. In modern society, assimilation, where immigrants forget their roots and dissolve into the new culture, is not the approach we should take. Integration is not about assimilation into a monolithic culture; it's about the bidirectional flow of cultural exchange. Immigrants don't just absorb the cultural fabric of their new homes; they enrich it with their own traditions, perspectives, and creativity. This synergy fuels the evolution of a dynamic, inclusive society.

To foster this inclusion through art, we engage international and local communities in collaborative interactions that encourage participation from all cultural backgrounds. One such project, Art-being Family Club, was the first in Oulu originally targeting the international community regardless of nationality. We welcome all, creating an accepting, creative, and inclusive environment. We speak many languages, but mostly English, to maintain an international atmosphere.

The Rediscovery exhibition united 10 participants into one beautiful synergy. I accomplished this unity by choosing the theme of Mother Earth, the

one planet we all share. I used our senses—smells and music—to remind people that regardless of the environment we grew up in, we all recognize the smells of burning wood, floral scents, musk, etc. The main purpose of the exhibition was to unite people, allowing them to express themselves through art, talk about their feelings, and feel connected and heard.

Nowadays, it is especially important for policymakers and educational institutions to support various public art initiatives because art can serve as a catalyst for integration. Due to recent concerns about violence based on racism in the region, this dialogue needs to be addressed. We must provide a platform for mutual understanding and cultural exchange. Therefore, the Rediscovery exhibition was created to build a bridge for this cultural dialogue, allowing people of different backgrounds to show their feelings and memories regarding their own cultural heritage that they brought to Oulu.

Arina Lykova

Vinkkejä jalkautuvan museon sidosryhmätööhön

- **Rohkea jalkautuminen.** Lähde avoimesti ja laajasti museon seinien ulkopuolelle hakemaan yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä.
- **Sparraus.** Hae sparraajia ja yhteiskehittäjiä lähellesi.
- **Kiteytä hissipuhe.** Kiteytä ydinsanoma hissipuheeksi ja käytä sitä usein – löydät yhteistyökumppaneita odottamattomistakin paikoista.
- **Yhteistyössä on voimaa.** Yhdessä olemme aina enemmän kuin osiemme summa.
- **Viestintäresurssien varmistaminen.** Viestinä mukaan heti alussa.
- **Resurssiviisaus.** Suhteuta mahdollinen toiminta käytettävissä oleviin resursseihin – priorisoi punaisen langan mukaan
- **Reflektointi.** Tee reaaliaikaista reflektointia – kasaa tiedostoon koko ajan tapahtumalokia

3. Tulevaisuus: Toimintakonseptin jalkauttaminen

3.1. Ydinnäyttely

Museo herättää monenlaisia tulevaisuuteen ja menneisyyteen liittyviä ajatuksia ja näitä pohdintoja nousee esille myös ParasRakas museo yhteiskehittämisaineistoissa. Museo voi herättää ajatuksia esimerkiksi siitä, mitä meistä jää jäljelle ja miten meidät muistetaan tulevaisuudessa. Museossa menneisyys voi herättää nostalgisia tunteita ja saada vertaamaan historiaa nykypäivään. Samalla museo voi herätellä peilaamaan menneisyyttä tulevaisuuteen ja pohtimaan syy-seuraussuhteita.

Menneisyyden ja nykypäivän vertailu voi näkyä ajan kultaamina muistoina ja nostalgisena ”ennen kaikki oli paremmin” -ajatteluna, mutta menneen pohtiminen museossa voi saada myös miettimään, kuinka monet asiat ovat nykypäivänä aiempaa paremmin. Museo onkin oiva kenttä tällaisen keskustelun syntymiselle. Lisäksi museo voi auttaa sitomaan tämän päivän yhteiskunnallisia ilmiöitä ja näkökulmia historiallisiin ilmiöihin. Historian, nykypäivän ja tulevaisuuden yhteen nivomista toivottiinkin tulevilta näyttelyiltä.

Aineistoissa nousi esille myös se, kuinka lähihistoriasta kertominen herättää helposti tunteita juuri sen nostalgisen ja osalle vierailijoille tutun luonteensa vuoksi. Monia viehättävät näyttelyaiheet, joihin kävijä voi kiinnittyä, ja joissa on kosketuspintaa omaan elämään. Osa pitää esimerkiksi esihistoriaa niin kaukaisena ja abstraktilta tuntuvana historiana, ettei se herätä tunteita, eikä niin kauas menneisyyteen ajatteleva välttämättä ole kovin helppoa ja konkreettista. Kuitenkin samalla voidaan kokea tärkeäksi tuntea myös paikallisalueen kaukaisempaa historiaa ja esimerkiksi sitä, miten ja milloin aluetta on asutettu ensimmäisen kerran.

Hankkeen aikana tehdyn yhteissuunnittelun aineistot sekä kyselyn on analysoinut näyttelytoimisto Good Kombo. Analyysin pohjalta kokoonnuimme helmikuussa 2024 kaksipäiväiselle sisältöleirille. Leirin aikana lähdimme hakemaan tulevan ydinnäyttelyn ydinajatusta. Kahden päivän aikana purekselimme erilaisten menetelmien avulla aineistoa ja kiteytimme näyttelyn ydintarinaa. Työskentelyn pohjalta Good Kombo työsti tulevalle ydinnäyttelylle konseptiehdotuksen.

Konseptiehdotuksen pohjalta lähdimme tekemään näyttely- ja esinetutkimusta. Ydinnäyttely tulee rakentumaan uuteen museo- ja tiedekeskus Tiimaan loppuvuodesta 2026. Näyttelyn elinkaareksi on määritetty 5 vuotta ja se suunnitellaan modulaariseksi, jolloin sisältöjä voidaan päivittää notkeasti. Näyttely tulee rakentumaan vajaan 900m² olosuhdehallittuun uudisrakennustilaan, joka on vajaa 5 m korkea tilaa. Pääsemme toteuttamaan ydinnäyttelyä todelliseen unelmien tilaan, joka tulee mahdollistamaan meille paljon.

Ydinnäyttely herättää ihmisten kiinnostuksen historiaan herättämällä tunteita. Mikrohistoriallinen lähestymistapa herättää historiallisen empatian, jonka kautta voidaan samaistua historian ihmisiin. Samaistumisen kautta voidaan herättää ajatus siitä, kuinka samanlaisia ihmiset ovat olleet. Näyttelyllä pyritään herättämään ajatus siitä, että aivan kuten historian ihmiset ovat omilla valinnoillaan ja teoillaan luoneet meille nykyhetken, muodostaa meidän valintamme ja toimintamme nykyhetken tulevaisuuden ihmisille, joita ei vielä ole. Tämän tyyppinen ote näyttelyssä auttaa herättämään kävijöiden omaa aktiivista toimijuutta – miten minun toimintani edistää kestäväää tulevaisuutta?

3.2. ParasRakas museo -hankkeessa kehitetty toimintakonseptin jalkautus

Toimintakonsepti

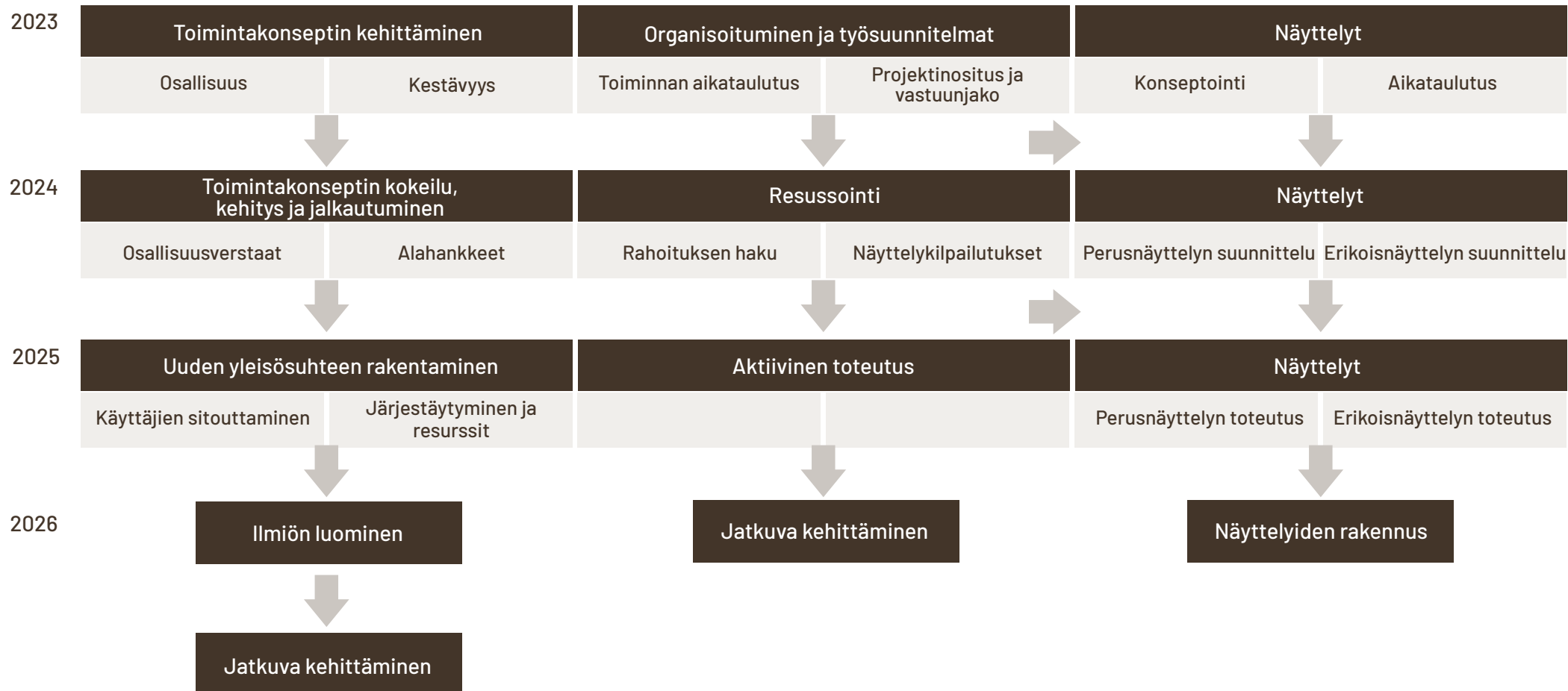
- Dynaaminen museo
 - Aktiivinen toimijuus
 - Ajan kolme ulottuvuutta
 - Yhteiskunnallisesti vaikuttava
- Osallisuus läpileikkaavana toimintatapana
 - Inklusio
- Kestävyys

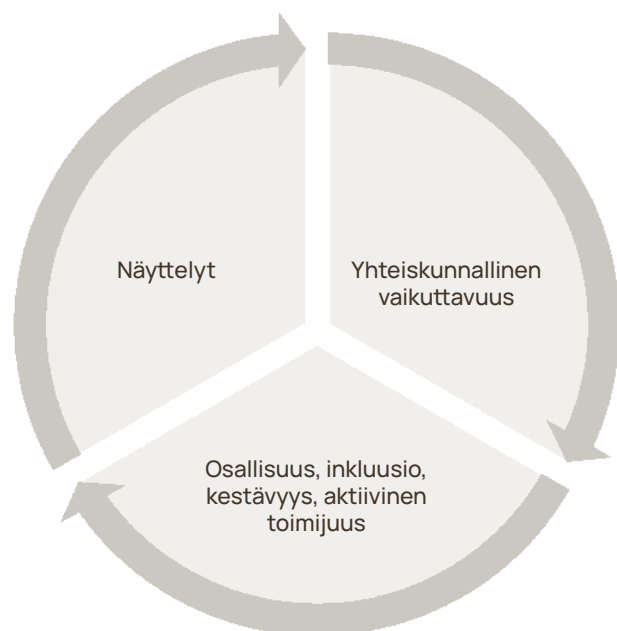
Näyttelykonsepti

- Ydinnäyttely
- Erikoisnäyttelyt
- Lasten museo

Jalkautuva museo

- Osallisuus- ja tulevaisuusverstaat
- Tulevaisuusperintöverstaat
- Yliopistoyhteistyö
 - Hankeyhteistyö yhteisöjen kanssa

Jalkautuva museo

Museo on enemmän kuin sen seinät. Jotta voimme toimia yhteiskunnallisesti vaikuttavammin, on museon jalkauduttava yhteisöön. ParasRakas museo -hankkeessa kehitimme jalkautuvaa ja osallisuutta mahdollistavaa museotyötä. Hankkeen aikana saimme yhdelle näistä tavoista oman hankerahoituksen.

Mistä nää tuut?

Vuonna 2023 lähdimme yhdessä Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen lehtori Annamari Mannisen ja tohtorikoulutettava Aki Lintumäen kanssa suunnittelemaan nuorten osallisuutta mahdollistavaa nykydokumentointihanketta. Alkuvuodesta 2024 saimme hankkeelle OKM:n 30 000 €

erityisavustuksen nuorisoalan ja paikallisen toiminnan kehittämiseen. Hankkeeseen palkattiin museoassistentiksi kulttuuriantropologian opiskelija Veera Sippola, joka tekee pro-gradu-tutkielmansa hankkeesta.

Mistä nää tuut? -hankkeessa kehitämme vuonna 2025 nykydokumentointiin ja taideperustaiseen työskentelyyn perustuvan menetelmän, jolla edistetään nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia Oulussa sekä lisätään heidän ääntään Pohjois-Pohjanmaan museossa. Hankkeessa nuoret dokumentoivat omaa Ouluaan- omia tärkeitä ja merkityksellisiä koettuja paikkoja ja asioita- nuorten omista lähtökohdista käsin. Aineisto tallennetaan museon arkistoon ja tuodaan teoksena esille näyttelyssä.

Lisäksi hankkeessa luodaan uutta monialaista verkostoa nuoriso-, taide-, oppilaitos- ja museotoimijoiden välille, jotta erilaisten nuorisotyöhön liittyvien hankkeiden kehittäminen ja ajankohtaisiin ilmiöihin vastaaminen olisi tulevaisuudessa helpompaa Pohjois-Suomessa.

Nykydokumentointi mahdollistaa osallisuutta, mielekästä tekemistä sekä kiinnittymistä Ouluun ja museoon. Prosessi tuottaa keskustelua paikoista ja niiden merkityksistä. Hankkeessa korostuu paikkaperusteisuus ja place making eli kiinnittyminen Ouluun ja sen kokeminen omaksi ja turvalliseksi paikaksi, jossa on mahdollisuus vaikuttaa. Hanke pilotoi nuorten muodostamaa nykydokumentointiporukkaa, josta muodostuu toimintamalli vapaaehtoisvoimin tehtävälle nykydokumentoinnille museossa.

3.3. Lopuksi

Hankkeen aikana pohdimme ja testasimme miten museota voi käyttää kestävyysmurroksen ja yhteiskunnallisen osallisuuden lisäämisen työkaluna. Museon supervoimat tekevät museosta saavutettavan tavan toimia osallisuutta mahdollistaen kestävyysmurroksen vauhdittajana. Museon supervoimilla tarkoitetaan museolle tyypillisiä ominaisuuksia ja kykyjä, joiden avulla museot voivat esimerkiksi ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia, rakentaa identiteettejä, osallistaa yhteisöjä ja välittää tietoa. Tulevaisuuden toivon luomiseksi vaaditaan yhteistyötä museon ja sen käyttäjien välillä. Museo voi yhdessä käyttäjiensä kanssa olla mukana lisäämässä tietoisuutta menneestä, mutta myös luomassa toiveikkaampia ja kestävämpiä tulevaisuuksia.

Museo voi auttaa ruokkimaan mielikuvitusta ja kuvittelemaan erilaisia mahdollisia ja mahdottomiakin tulevaisuuksia. Se voi inspiroida luomaan ja osallistumaan, sekä auttaa saamaan omaa ja yhteisönsä ääntä kuuluville ja historiaansa näkyville. Museo voi auttaa tuntemaan yhteisöllisyyden tunnetta ja yhteenkuuluvuutta, sekä purkaa ennakkoluuloja. Jos hahmotamme historiaamme ja tunnemme mistä tulemme, osaamme paremmin kulkea kohti haluttuja tulevaisuuksia. Kaikki tämä voi lisätä toiveikkuutta tulevaisuudesta ja luoda kokemusta siitä, että voimme itse vaikuttaa ja olla osallisena tulevaisuuden luomisessa. Hankkeen aikana onnistuimme mahdollistamaan laajaa osallisuutta niin museon sisällä, päättäjien ja museon käyttäjien ja ei-käyttäjien parissa. Uskomme että tämä osallisuuden tunne tulee kasvattamaan sitoutumista ja museon omaksi kokemista myös tulevaisuudessa.

ParasRakas museo -hanke on auttanut meitä vahvistamaan museon sisäistä yhtenäisyyttä ja luomaan pohjaa uudelle, osallisuuta mahdollis- tavalle toimintakulttuurille, joka säteilee ulospäin koko yhteisöön.

Hankkeessa toimi vuoden aikana neljä korkeakouluharjoittelijaa: Heli Hannus, Jenna Mutanen, Veera Sippola ja Venla Jurva. Jokainen heistä on tuonut omalla työpanoksellaan ja näkemyksillään hankkeelle merkittävää lisäarvoa. Jenna Mutanen tekee pro gradu -tutkielmaansa ParasRakas museo -hankkeesta. Veera Sippola tekee pro gradu tutkielmaansa Mistä nää tuut -alahankkeesta. Kiitos Heli, Jenna, Veera ja Venla omis- tautuneesta, innostavasta työotteestanne ja panoksestanne!

Esitelmät

i.	Historian oppiainekokous yliopistolla 1.3.23	16 hlö
ii.	Laajennettu Kulttuurinjohtotiimi 14.3.23	23 hlö
iii.	Museologian seminaari Jyväskylä 20-21.4.23	117 hlö
iv.	Kansallisarkisto Oulu 30.5.23	9 hlö
v.	Museo X ja Museo XR sparraus 5.6.23	6 hlö
vi.	Kulttuurijohtajat (14 suurinta kaupunkia) 18.8.23	16 hlö
vii.	Hyvinvointi-, kulttuuri- ja liikuntalautakunta 20.9.23	17 hlö
viii.	Monikulttuurisuusverkoston tapaaminen 4.10.23	25 hlö
ix.	Kajaanin kaupungin kulttuurin johtotiimi 8.11.23	12 hlö
x.	Oulun kaupungin kulttuurilaitosten yleisötyöntiimi 6.2.24	8 hlö
xi.	Vaikuttava museo -seminaari Helsingissä 13.2.24	42 hlö
xii.	Etnologian päivät Helsingissä 14-15.3.24	38 hlö
xiii.	Eduskunnan sivistysvaliokunta Oulussa 11.9.2024	12 hlö
xiv.	Hämeenlinnan kaupunginmuseon sparraus 29.1.2025	6 hlö

Maaliskuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

1.3.	Esitelmä: Historian oppiainekokous yliopistolla	16
14.3.	Esitelmä: Laajennettu kulttuurinjohtotiimi	23
23.3.	Pohjois-Suomen kulttuurifoorumi, kaksi minitulevaisuusverstasta	23

Huhtikuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

20.-21.4.	Esitelmä: Museologian seminaari	117
-----------	---------------------------------	-----

Toukokuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

30.5.	Esitelmä: Kansallisarkisto Oulu	9
-------	---------------------------------	---

Kesäkuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

5.6.	Esitelmä: Museo X ja Museo XR	6
8.6.	Tulevaisuusverstas	12
13.6.	Tulevaisuusverstas	8
15.6.	Osallisuusverstas	14
20.6.	Osallisuusverstas	8
21.6.	Art Being Family club työpaja	34

Elokuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

18.8.	Esitelmä: Kulttuurijohtajat (14 suurinta kaupunkia)	16
-------	---	----

Syyskuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

2.9.	Oulu päivät: pop up työpaja Kaijonpäivillä	45
16.-17.9.	Pop up: Seniorimessut	124
20.9.	Esitelmä: Hykuli-lautakunta	17

Syyskuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

29.9.	Tulevaisuusperintöverstas	26
30.9.	Pop up: Museon kulisissa päivä	43
	ParasRakas museo labra	2358

Lokakuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

4.10.	Esitelmä: Monikulttuurisuusverkoston tapaaminen	25
7.10	Pop up: Kutuyö työpaja	56
7.10.	Tulevaisuusverstas kotikoululaisille	7
10.10.	Art Being Family club työpaja	28
	ParasRakas museo labra	2715

Marraskuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

6.11.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstas, VillaVictor	12
28.11.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstas, OSAO	31
28.11.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstas, OSAO	30
8.11.	Esitelmä: Kajaanin kaupungin kulttuurin johtotiimi	12
8.11.	Osallisuusverstas nuorille Byström	5
11.11.	Osallisuusverstas	9
15.11.	Osallisuusverstas senioriklubi	6
15.11.-31.12.	REDISCOVERY Pop up näyttely Ainolassa, avajaiset	45
16.11.	Tulevaisuusperintöverstas, hlökunta ja sidosryhmät	25
15.-16.11.	Pop up: Humanistien työelämäpäivät	43
18.11.	Sisältöverstas: Ilmiöt - Mikä tekee Oulusta Oulun	7
21.-22.11.	Pop up: Oulun korkeakoulujen hyvinvointimessut	32
25.11.	Sisältöverstas: Rakennettu ympäristömme - Mikä Oulussa muuttuu, mikä pysyy	9
25.11.	DIVERSIFY! Somalialaisen kulttuurin iltapäivä	18
30.11.	Ilmastostudio	16
	REDISCOVERY näyttely ja ParasRakas museo labra	4864

Joulukuu 2023

Osallistujaa/kuuntelijaa

4.12.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	28
4.12.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	30
16.12.	Pop up: Joulupolku-tapahtuma museolla työpaja	67
	REDISCOVERY näyttely ja ParasRakas museo labra	6708

Tammikuu 2024

Osallistujaa/kuuntelijaa

13.1.	Sisältöverstaas: Mistä nää tuut? Keitä meitä täällä onkaan?	17
15.1.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	8
16.1.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	10
22.1.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	8
22.1.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	27
22.1.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	32
23.1.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	12
24.1.	RISKU Yhteisöllinen saamelainen museoilta	47
29.1.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	32
29.1.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	30

Helmikuu 2024

Osallistujaa/kuuntelijaa

2.2.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	22
5.2.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	18
6.2.	Esitelmä: Oulun kaupungin kulttuurilaitosten yleisötyöntiimi	8
6.2.	Saamelaisten kansallispäivän paneeli	36
7.2.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	18
7.2.	Luento Oulun yliopistolla kulttuuriperinnön johdantokurssilla	36
	Mobile Futures valokuvauskilpailun voittajien julkistaminen	14
8.2.	Tulevaisuusperintöverstaas, hyvinvointi, kulttuuri ja liikunta-lautakunta	15
9.2.	Päiväkodin tulevaisuusverstaas	22

Maaliskuu 2024

Osallistujaa/kuuntelijaa

14.-15.3.	Esitelmä: Etnologian päivät	38
-----------	-----------------------------	----

Toukokuu 2024

Osallistujaa/kuuntelijaa

21.5.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	25
28.5.	Monikulttuurisen elävän perinnön verstaas, OSAO	23

Syksy 2024

Osallistujaa/kuuntelijaa

Nuorten kulmilla valokuvanäyttely		
11.9.	Esitelmä: Eduskunnan sivistysvaliokunta	12

Saavutetut ihmiset	18279
---------------------------	--------------

Työpajoilla saavutetut	671
-------------------------------	------------

Pop up työpajoilla saavutetut	410
--------------------------------------	------------

Lähteet

Koski, Anna-Kaisa; Karhunkorva, Reetta; Paaskoski, Leena (2020): Luston malli – museo, sidosryhmät ja yhteiskunta.

https://lusto.fi/wp-content/uploads/2022/03/luston_malli.pdf (2.2.2025)

Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle. Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030.

KULTTUURI | Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2022:17 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-795-6> (2.2.2025)

Latvala-Harvilahti, Pauliina (2021): Kulttuuriperinnöt kestävän tulevaisuuden avaimina. Taustaselvitys kulttuuriperintöstrategian laatimisen tueksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:28 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-889-2> (2.2.2025)

Latvala-Harvilahti, Pauliina; Granlund, Maria ja Siivonen, Katriina (2024): Tulevaisuusperintöverstaat. Pohjois-Pohjanmaan museossa 2023–2024.

Raportti kolmen verstaan tuloksista. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu.

Leena Hannulan esitelmä Museologian iltapäiväkahveilla (JYU) 30.1.2025, viittaus Roberta Altman.

Mattila, Mirva (toim.) 2018. Mahdollisuuksien museo – Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0> (2.2.2025)

Miettinen, Timo 2020. Sivistysihanteen jäljillä. Sitra. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2020/02/sivistysihanteen-jaljilla.pdf> (4.2.2025)

Osallisuuden jäljillä. (toim. Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne). 2014.

<https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf> (2.2.2025)

Paaskoski, Leena; Siivonen, Katriina; Vähäkari, Noora; Latvala-Harvilahti, Pauliina; Pelli, Päivi; Granlund, Maria; Hujala, Teppo (2022):

Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön. Luston julkaisuja 6. Savonlinna: Suomen Metsämuseo Lusto.

<https://lusto.fi/wp-content/uploads/2022/03/lusto-dynaaminen-museo.pdf> (4.2.2025)

Siivonen, Katariina (2019): Intangible cultural heritage will revolutionise the future. Wohin geht die Reise? Eine Geburtstagsgabe für Johanna Rolshoven 2019.

Eds. Sabine Eggmann, Susanna Kolbe & Justin Winkler. Akroama: Basel. https://www.geruchderzeit.org/wp-content/uploads/2019/07/12_siivonen.pdf (4.2.2025)

Siivonen, Katariina (2020): Metsäsuhde kulttuurisesti kestävässä tulevaisuusperintönä. Vuosilusto 13. Metsät ja kulttuurinen kestävyys. Lusto & Metsähistorian Seura.

<https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto13/s/10549160> (4.2.2025)

Siivonen, Katariina 2022: Tulevaisuusperintö kulttuurisen kestävyysmurroksen välineenä. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022081154098> (2.2.2025)

Sitra, Megatrendit 2023–2024. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/> (4.2.2025)

-hankkeen loppujulkaisu

2023-2024